

Poštnina plačana v gotovini.



SLOVENSKI UČITELJ

**PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASICO
SLOMŠKOVE DRUŽBE V LJUBLJANI**

LETNIK XXIX.

ŠTEV. 1-2

1928

„Slovenski Učitelj“ izhaja sredi vsakega meseca. - Uredništvo (Fort. Lužar) je v Ljubljani, Glinška ulica, vrtna kolonija. Upravništvo je v Ljubljani, Jenkova ulica št. 6. - Naročnina znaša 50 dinarjev. - Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije in naročnino pa upravništvo. - Izdajatelj in odgovorni urednik: Fortunat Lužar. - Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.

Usebinska v štev. 1.-2.: Socialna vzgoja. Dr. P. Ang. Tominec. - Državlanski značaj. Dr. Jože Jeraj. - Značaj in življenje. Pero Horn. - Poslanstvo učiteljstva v mirotnem gibanju. Alfonz Kopriva. - Pola v delovno šolo. Fort. Lužar. - Kulturni pregled. - Književni pregled. - Zapiski.

Glasbena priloga: 1. Solcu. 2. Na poti v šolo.

Naznanilo upravnistva. Listu smo vsled sklepa zadnjega občnega zbora zvišali letno naročnino na **50 Din**. Naročnina se lahko plačuje v dveh ali več obrokih. Priložene so položnice, kdor je ni sprejel, naj se obrne na upravnistvo.

Za Akademijo znanosti in umetnosti ter Narodno Galerijo v Ljubljani.

(Govor, ki ga je imel na slavnostnem večeru dne 9. maja 1927. leta v Ljubljani dr. Dragotin Lončar, predsednik »Slovenske Matic« in redni član »Znanstvenega društva za humanistične vede«.)

Gospoda! V imenu štirih društev: Narodne Galerije, Pravnika, Slovenske Matic in Znanstvenega društva za humanistične vede, ki pripravljajo ustanovitev Akademije znanosti in umetnosti ter Narodne Galerije v Ljubljani, Vas hvaležno pozdravljam, ko s svojo navzočnostjo manifestirate za uresničenje naše zasnove.

Ako pripravljamo Akademijo v Ljubljani, nadaljujemo s tem tradicijo svojih prednikov ali vsaj odličnih mož na slovenskem ozemlju. V XVII stoletje segajo početki Akademij na Slovenskem, oziroma v Ljubljani. Bil je to romansko-italijanski vpliv, ki se je kazal zlasti v stavbarstvu, kiparstvu in glasbi. Naša mladina je takrat obiskovala italijanske visoke šole ter od tam prinašala domov umevanje za znanost in umetnost, ki sta vzcveteli tudi pri nas. V Ljubljani je nastala 1670. leta znanstvena »Societas militaris« (Vojaska družba), 1693. leta »Academia Operosorum« (Akademija delavnih) in 1702. leta »Academia Philoharmonicorum« (Akademija prijateljev glasbe). Zadnji dve imata pomen za nas.

Prva, ki jo je ustanovil ljubljanski stolni prošt dr. Janez Prešern, kot družba učenjakov sicer ni imela umevanja za ožje potrebe slovenskega naroda; toda v umetnosti je ustvarila mogočno baročno dobo na Slovenskem. Ko je leta 1725. prenehala, je bila obnovljena 1781. leta po prizadevanju Kumerdeja in Japlja z namenom, da goji slovensko znanost in književnost. Ker so bile takrat odločilne praktične znanosti in je bila koristnost geslo tudi v književnosti, ni dolgo živela ta druga »Academia Operosorum«, zlasti še, ker ji niso bile ugodne reforme jožefinizma. A »Academia Philoharmonicorum«, ki jo je ustanovil neki član »Operosorum«, je bila najstarejši glasbeni zavod v nekdanji Avstro-Ogrski ter celó za 91 let starejša od konservatorija v Parizu; leta 1794. je nastala namesto nje nemška »Philharmonische Gesellschaft«, ki je, kakor znano, prenehala kot taka ob preobratu.

Sedaj snujemo tretjič svojo Akademijo s polnim upanjem na uspeh, ker so se zboljšali pogoji za njen obstanek. V dobi 234 let, ki nas ločijo od prve Akademije na Slovenskem, sta dobili slovenska znanost in umetnost velik razmah, ker so postale tudi politične in socialne razmere popolnoma drugačne. Leta 1861. je izrekel dr. Etbin Costa v časopisu »Mitteilungen des historischen Vereines für Krain« misel o obnovitvi nekdanje Akademije, ki se po 66 letih uresničuje v širšem obsegu, ker se ji pridružuje tudi Narodna Galerija.

Gospoda! Znanost in umetnost sta poleg verstva najbolj intimni, zato individualni, najbolj globoki, zato prvotni panogi človeške duševnosti. To so tri sestre, ki predstavljajo v človeštvu tri silne nagone: hrepenenje po resnici, lepoti in dobroti. Plodovi znanosti in umetnosti so kakor utrinki večnosti, ki delujejo s svojo impulzivnostjo in neposrednostjo, da vzbujajo v nas, kar je splošno člo-

Socialna vzgoja.¹

Dr. P. Angelik Tominec O. F. M.

Naša doba slavi zmagoslavje vsestranskega napredka. Človek prodira vedno globlje v prirodne skrivnosti. Z največjo natančnostjo meri neskončna pota zvezd, preiskuje skrivnosti zemlje in ozračja. Res je sicer knjiga stvarne prirode še v mnogih ozirih neprečitana in nerazumljiva, a list za listom se neprenehoma odpira in jasni pred človeškim duhom. Uspehe svojega truda pa uporablja v nebrojnih iznajdbah, ki preobražajo svet. Žalibog pa se je pri tem delu človeškega duha vedno bolj pozabila poglobitna stvar na zemlji — namreč človek sam. »Prirodoslovje je zatemnilo človekoslovje«, kakor dobro pravi dr. Janez Ev. Krek (Socializem 2, Ljubljana, str. 10).

V resnično krščanski dobi je bil središče vsega znanstvenega delovanja človek. Tudi tedaj so učenjaki preiskavali stvarno snov in njene lastnosti, razglabljali fizični red v stvarstvu, toda še temeljiteje so proučevali človeškega duha in njegov nramni red. Dandanes se vrši obratno. Sezidala se je sicer veličastna stavba naravoslovnih znanosti, a ob tem se je razdrla človeška družba.

Mnogo jih je, ki gredo preko tega na dnevni red, ter žive celo v pričanju, da je to navadno nerganje nekaterih prenapetih ljudi, ki pa nima stvarne podlage. Toda razredni boj, ki ga proglašajo posamezne stranke, boji med narodi in državami, neprestano oboroževanje za nove strahotne vojske, kažejo jasno vso podrtijo človeške družbe. Rušijo se nramni temelji vsakršne družbe: spoštovanje do zakonite oblasti, ljubezen do Boga in do bližnjega in pravičnost. (Prim. Krek, Socializem, str. 11.)

Po starem pregovoru: Kar se je Janezek naučil, to Janez zna, je socialna vzgoja odraslih, v sebičnosti utrjenih ljudi težavna, tako da po njih ozdravljenja žalostnih razmer ni zlepa pričakovati, zato je bila zelo posrečena misel tistih, ki so priredili razgovor o socialni vzgoji mladine. Res je sicer, da nima pomena govoriti mladini o socialnih reformah, toda mladina socialno vzgojena, bo sama našla pot do njih.

Temelj socialne vzgoje je nedvomno spoznanje odvisnosti človeka od soljudi. Prvi pogoj namreč, da kdo začne druge spoštovati, se nanje ozirati, je to, da vidi, kako so mu potrebni v vsakdanjem življenju. Mnogi otroci dobro poznajo preteklo krviželjno zgodovino,

¹ Referat na prvem občnem zboru »Slomškove družbe« v Ljubljani 1. 1927.

prav dobro poznajo živali, njihove navade in potrebe, znane so jim rastline in rudnine, njihova rast in uporaba, ne vedo pa za izvor navadnejših stvari, ki jih rabijo sleherni dan. In vendar jih to predvsem zanima. Nič na svetu, ne pravljice, ne pripovedke, ne zbudi pri njih tolike pozornosti kakor življenjska zgodba njihovega orodja in igrač. Prav vsled tega je povest o Robinzonu Crusoe pri mladini tako trajno priljubljena. Na tem zgledu se najlažje mladini dopove, koliko truda je potrebno, da si človek pridobi najpotrebnejšo hrano, obleko in stanovanje. In iz veselja, ki ga čuti Robinzon, ko po dolgem času lahko zopet občuje s človekom, se lahko mlad človek nauči, da je v resnici socialno, družabno bitje, v vsakem oziru navezan na človeško družbo. (Prim. Foerster, Jugendlehre 1921, str. 32 nsl.)

Drugo najbolj potrebno za socialno vzgojo je, da se mladina uči spoznati vrednost dela. Na najkrajši in najlepši način se da to otroku predočiti n. pr. s podrobnim opisovanjem truda in dela, ki je potrebno za navaden zajutrek. Koliko ljudi mora sodelovati pri tem za drva, za štedilnik, za kavo, za mleko, za kruh, za sladkor, za krožnik, za skodelico, za žlico i. t. d. (Prim. Foerster, l. c. str. 379 nsl.)

Lepa prilika je tu, opozoriti otroke na neprijetno delo nekatere služkinje. V vročem slabem zraku mora delati večkrat cele ure. Komaj je osnažila krožnike in skodelice, je že zopet vse umazano. To bi že marsikomu zagrenilo vsako delo, ker pač vsakdo rad z delom pride naprej. Dalje nima prostega časa kot n. pr. prodajalke, tovarniške delavke in uradnice, ki delajo gotove ure, potem pa prosto razpolagajo s časom, ampak morajo delati večkrat pozno v noč in še pogosto čakati, da pride gospoda iz gledišča ali kake druge zabave. Kako mora čutiti v bolezni, da je »le uboga služkinja«, medtem ko drugim vsi strežejo i. t. d. (Prim. Foerster, l. c. str. 355 nsl.)

Prav tako nazorno se da opisati umazano in utrudljivo delo rudarja, ki globoko pod zemljo ves umazan, oropan za cele dneve solnčne luči koplje rudo, ki deli vsem drugim gorkoto in luč, le njemu večkrat vse delo ne prinaša drugega kot mrzlo stanovanje in slabo hrano, da o kakih drugih udobnostih niti ne govorim. (Prim. Foerster l. c. str. 348 nsl.) Isto s primernimi spremembami se da povedati o drugih stanovih.

Na tak način bo otrok, mladenič, mož znal ceniti delo žene, služkinje in edino tako bo mladenka in žena znala ceniti delo moža, pa najsí dela v kateremkoli poklicu. Le na tak način se bo otrok naučil ceniti vsako delo, duševno in telesno. Spoznal bo pa tudi, da je delo različno. Pri enem dela človek kot umsko bitje in pri njem sodeluje duša, pri drugem delu to ni možno. Zavedal se bo, da nekatera dela, čeprav so taka, da se človek ne more pri njih izživeti kot umsko bitje, kot človek, prav zato tudi zaslužijo priznanje, ker pač m o r a j o biti storjena. (Prim. Foerster, l. c. str. 34.)

Nihče dalje ne more tajiti, da zevajoči prepad med prevelikim bogastvom na eni strani in prevelikim uboštvom na drugi strani stalno izziva

k r a z r e d n e m u b o j u. Najlepšo priliko za zmanjšanje tega neso-glasja nudi ravno šola. Tu so otroci vseh stanov. Kako lepo se jim da ob pripovedovanju povestic o upornem ladijskem vijaku razložiti pomen in delokrog raznih stanov. Na veliki ladji je hotel popustiti mal vijak. Takoj so isto izjavili mali žeblički okoli njega. In to popuščanje se je začelo širiti od malega vijaka na večje, od malih žebličkov do velikih spon. Škripala in stokala je cela ladija. In prišli so končno vsi večji in manjši kosi ladijskega ogrodka ter prosili mali vijak, naj ne odneha in ne popusti, ker se bo drugače ladija potopila. Lahko se da na tem ali podobnem primeru pokazati, kako je cel svet en organizem, četudi so tu različni deli. Akoravno ne uživajo vsi udje enake veljave in časti, pa so vendar vsi potrebni. Ako se otroku na tak način zbudi zavest, da so potrebni vsi stanovi, bo tudi vse spoštoval in cenil. Vsako delo, ki more biti storjeno, je važno in koristno za vse, pa naj si bo že delo cestnega pometača, inženerja, tovarnarja, učitelja, duhovnika ali zdrav-nika.

Na podlagi znane basni o želodcu, ki se je uprl, da ne bo več služil, se da otroku vcepiti in pokazati potreba avtoritete. Kakor so človeškemu telesu vsi udje potrebni, da ne morejo biti glava, enako je v človeški družbi.

Prav pogost, lahko rečem vsakdanji pojav med otroci so prepiri in pretepi. Tudi ti se dajo smotreno uporabiti za socialno v z g o j o s o-žitja z drugimi ljudmi. In končno so ti otroški prepiri in pre-tepi le miniaturna preprirov in vojska med narodi in državami. Prav pri poravnavanju teh preprirov se najlažje pokaže, kako je običajno krivda na obeh straneh. Da ni kriv le tisti, ki udari, ampak tudi tisti, ki izziva. Da mora pravičnost biti obojestranska, drugače je eden prizadet. Da je potrebno za sožitje med ljudmi vedno mnogo obzirnosti. Potrebna je ob-zirnost do sošolcev, do domačih, do služkinj, v vlaku, v tramvaju itd. (Prim. Foerster, l. c. str. 257 nsl.; Foerster, Erziehung und Selbsterziehung, Zürich 1917, str. 252 nsl.)

Še nekaj naj omenim. Gotovo je ni šole, in morda tudi ne razreda, kjer se ne bi nahajal eden ali drugi otrok, ki ima ali zaprtega očeta, padlo sestro, ničvrednega brata ali kakega sorodnika z l o č i n c a. Neredko se otroci o tem pogovarjajo in ponavljajo ostre sodbe, ki so jih pač slišali doma. Nevede pa s tem povzročajo nedolžnim otrokom takega očeta, sorodnikom takega zločinca težke in bridke ure in jim s tem delajo veliko krivico. Kako lepo se da n. pr. ob pripovedovanju zgodbe o padli deklici, kakor jo slika Dostojevski v svojem Idijotu, povedati, kako lahko vsakdo pade, koliko usmiljenja zasluži, kako krivična je človeška družba nasproti takim nesrečnežem, da jih je ona najprej zvabila na stranpota, zdaj pa jih obsoja itd. Koliko socialno dobroto stori taka objasnitev življenja, kakršno je, more presoditi le tisti, ki je to sam preizkusil in na lastne oči opazoval otroško hvaležnost. (Prim. Foerster, l. c. str. 363, 129 nsl.; A. T., Človeška družba in zločini, »Socialna Misel« 1927.)

Navesti bi se dalo še na stotine slučajev in prilik, ki so potrebni, da se otroku pojasni in ki morejo otroku privzgojiti socialno umevanje življenja. Našel jih bo vsak vzgojitelj, vsaka vzgojiteljica sama. Ni potrebno poudarjati potrebnih socialnih reform, mladina, v tem duhu vzgojena, bo sama našla pot do njih. Saj je končno vsa socialna vzgoja obsežena v dveh kratkih besedah Gospodovih: Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe. Obče spolnjevanje teh besedi bi storilo odveč vsako socialno vprašanje, ker bi istega več ne bilo.

Državlanski značaj.¹

Dr. Jože Jeraj.

Ko smo opredelili pojem državljanske vzgoje, nam je razviti še glavne lastnosti idealnega državljana. Idealen državljan raste iz idealnega pojmovanja države in državljanskega življenja.

Kako je idealno pojmovanje države?

Država ni samo zato, da koristi, temveč da predstavlja dostojanstvo. Država mora skrbeti sicer tudi za pozemeljsko blaginjo svojih državljanov, a samo toliko, kolikor posamezniki sami ne morejo. V prvi vrsti je vsak državljan sam dolžan skrbeti zase, šele takrat mora posameznikom in združitvam posameznikov države priskočiti na pomoč, če jim nedostaje moči. Država mora skrbeti za red in mir, da more vsak opravljati svoj posel. Vse to je smoter države. A s tem še ni bistvo države izčrpano.

Država ima poleg smotra koristnosti tudi namen, da **predpostavlja dostojanstvo**. Sredi naravnega življenja, vseh njegovih bojov in interesov, strasti in nasprotstev mora predstavljati božje dostojanstvo in veličastvo. Ni njen namen gojiti vero in nramnost; zato je postavljena Cerkev. Država temelji le na nramnosti, jo čuva in varuje, a država je ne zastopa. Kar država zastopa, to je bitnostno dostojanstvo Najvišjega.

To dostojanstvo Najvišjega se izraža v pravici. Sicer ima tudi pravica svoj namen: ščititi svobodo, življenje in lastnino. Pa globlji kakor smoter pravice je **njen zmisel**: da vlada v vseh odnosih le pravo in pravica, ne radi koristi, temveč le radi pravice same, ki je od absolutnega bitja samega hoteni red v udejstvovanju svobodnih osebnosti. Takoj ko zmisel za to dostojanstvo pravice zamrje, je umrla država sama. Država ni več spoštljivost vzbujajoča uredba absolutnega reda, temveč samo uredba za pospeševanje javnega blagra, koristi in gospodarstva. Država ni več dostojanstvo, temveč **samo veliko gospodarsko podjetje, zavarovalnica** za medsebojno korist in varnost pred zločinci.

¹ Ta setavek velja kot dodatek k pisateljevi knjigi »Državlanska vzgoja«, ki je bila ocenjena v »Slovenskem Učitelju« 1926, str. 180.

Ker je predstavljanje dostojanstva prvobitni namen države, se morajo mladi državljani v šoli vzgajati, da spoštujejo to dostojanstvo, neomajeno in od Boga samega hoteno veličino države. Jedro v državljanskem značaju mora tvoriti ravno spoštljivost do države. Čim trdnjše se bo v njihovih dušah usidrala spoštljivost pred državo, tem bolj bodo tudi sposobni za državljanske naloge. Ravno spoštljivost do države bo jih navajala, da ne bodo smatrali države kot čuvarico zasebnih interesov in samo-gospodarskih koristi. Država jim bo predstaviteljica višjega božjega reda, predstavnica Neskončnega v naravnem redu.

Pravi državljan zato hoče, da **država predvsem dostojanstvo predstavlja**. Sicer ne omalovažuje dejstva, da je gospodarska korist tudi potrebna. A znal bo v državi uveljaviti dostojanstvo in pravico tudi proti koristi in interesom ravno vsled svojega višjega naziranja, ki ga ima o državi.

Iz spoštljivosti do države in njenega dostojanstva izvaja pravi značajni državljan tudi spoštljivost do sodržavljanov, ki tvorijo državo. V vsakem izmed njih bo gledal sočlana in sodelavca v velikem organizmu države. Ne bodo mu predvsem tekmeci za gospodarsko korist, temveč sočlani iste državne in narodne družine. Smatral jih bo kot brate in sotvorce iste narodne in državne kulture, v njih bo videl poosebljeno državo in svoj narod, spoštljivost do njih mu bo spoštljivost do države.

Ravno ta spoštljivost bo v njem ustvarila podlago drugi temeljni državljanski čednosti-pravičnosti. Pravičnost se razodeva v odnosih do sodržavljanov in do države ter v odnosih države do sodržavljanov. Za vse te odnose mora imeti mladi državljan pravilno razumevanje. To pa ni lahko! Posebno v današnjih časih so državna politična, kulturna in socialna vprašanja tako zapletena, da je zelo težko najti pravilno sodbo. To tem manj, ker vse polno osebnih, strankarskih in stanovskih predsodkov zastira jasen pogled na ta vprašanja.

Treba torej že zgodaj v malem otroku gojiti zmisel za pravičnost. Mali otrok še naivno sodi po svoji preprosti duši, daleč je še od vsake strankarske pristranosti. Značilno je, da otrok stopnjema, čim bolj dorašča in prihaja v interesne boje življenja, tem bolj tudi **zgublja** to objektivno mišljenje. Razsoja vedno bolj po **svojih** interesih nego po čutu pravičnosti.

Velevažno je zato za državljanski značaj, da zna učitelj v doraščajočem otroku ohraniti čut pravičnosti in ga še izpopolniti. Vaditi mora otroka že zgodaj v boju proti lastni sebičnosti, ki je največji sovražnik objektivnega mišljenja.

Spoštljivost do države in državnega reda mora vzbuditi v človeku nadalje **čut za odgovornost** svojega državljanskega udejstvovanja. Pomanjkanje odgovornostnega čuta je glavni vzrok, da se moderne demokratske države ne morejo razviti v pravne in kulturne države. Vsaka stranka enostransko poudarja le svoje ožje strankarske interese, dobrika

se z demagoškimi frazami in gesli nerazsodni masi, ne čuti pa nobene odgovornosti za celokupnost. Posameznik se tako navadi misliti le na svoj osebni blagor in presoja vse zadeve le z vidika svoje momentane koristi, široki vidiki države pa mu popolnoma izginejo izpred oči. Da tako razpoloženi državljani slabo razlagajo državo, je jasno.

Obenem z odgovornostnim čutom se mora družiti tudi **čut za resnico v vsakem** pravem državljanu. Državljan mora imeti pogum, da spoznano resnico, ne oziraje se na svojo osebno korist, izpoveduje v javnem življenju in se po njej udejstvuje. Mali otroci naivno izpovedujejo resnico in dejstvo je, da mnogi otroci nastopajo z velikim pogumom za to, kar so spoznali, da je prav.

Navadno se dogaja, da to нравno junaštvo v poznejšem življenju pojema. Čim bolj pride odrastli človek v stik z realnim življenjem, z njegovimi dostikrat zelo slabimi praktikami in metodami, tem bolj dela tudi kompromis z življenjem in neresnico. Seveda mu tudi **lastni interesi** motijo čisti pogled, in prirojena lenoba za boj in borbo mu otopi čut za resnico in pravico. Tako v javnem življenju **nedostaja kristalno čistih značajev**, ki bi čistili z brezobzirnim nastopom za resnico močvirje korupcije in dvigali neustrašeno ščit resnice v korist vsem ponižanim in teptanim.

Ako hočemo vzgojiti klene državljane, moramo že v malih državljanih prirojeni čut za resnico in pravico gojiti in negovati. Učitelj ima priliko, da ta čut posebno izobrazí v pametno urejenih samoupravah učencev, kjer se bo zgodaj v križajočih se interesih učencev brusil čut za resnico.

S čutom resnice in pravice je v vsakem idealnem državljanu v ozki zvezi tudi **čut tolerantnosti**. Brez tolerantnosti si sploh ne moremo predstavljati dobrega državljana. Nikjer si ne stoji navidezno toliko nasprotujočih si naziranj, interesov in strank nasproti kakor ravno v javnem življenju. Kolikor glav, toliko je različnih mnenj. In med vsemi temi bejujočimi se interesi, nazori, strankami se mora najti kompromis, ako hočemo državo in enoto!

To pa bo popolnoma izključeno, ako ne bomo prej znali že mlade državljane vzgojiti za tolerantnost in odjenljivost. Mlad državljan se mora že zgodaj prepričati, da vsaka višja državna kultura raste iz medsebojnega upoštevanja. Državna in narodna kultura mora biti sinteza kulture vseh državljanov in članov naroda. Sicer ne bo državna kultura in narodna kultura, temveč **le mnenje posameznikov** in enega stanu. Tudi je nujno, da pridejo vse smeri, ki dejansko prevevajo narodno življenje, do upoštevanja, ako hočemo celoto.

Navaditi se torej mora vsak državljan, da zna mirno poslušati tudi nasprotno mnenje in se uživeti tudi v **nasprotno** stališče. Tako razpoloženje sili človeka, da kritično presoja lastno stališče, da se navadi **stvarno misliti** in nastopati. Pripravljen je po tem, da tudi nasprotniku

prizna, kar ima prav. S tem pa je že podana podlaga za medsebojno umevanje, izpopolnjevanje in korekturo ter sodelovanje za iste skupne višje cilje države. To pa je ravno glavna naloga državljana. Dokler človek nima tega čuta odjenljivosti in stvarnosti, je šele v povojih državljanske vzgoje. Voditeljica mu ni tolerantna uvidevnost, temveč ozkosrčna trma, zanj niso merodajni višji skupni interesi, temveč le njegove partikularne osebne ali stanovske koristi.

Čut odgovornosti za celokupnost, uvidevnost in tolerantnost vzbuja v državljanu tudi zmisel za glavno funkcijo državljanskega skupnega življenja, ki ravno ustvarja državno enoto, **za podređitev in nadređitev**, za uboganje in zapovedovanje.

Narod in država mora tvoriti celoto. Ta celota pa se ne gradi na podlagi vzporednosti drug drugega, temveč od zgoraj na spodaj in od spodaj navzgor: po oblasti in dolžnosti, zapovedi in uboganju. K državljski vzgoji spada, da znajo nositelji oblasti zapovedovati, državljani pa ubogati.

Nositelji oblasti znajo zapovedovati, ako se zavedajo, da ukazujejo v imenu države in njenega dostojanstva, ne pa v lastnem imenu. Kdor v lastnem imenu zapoveduje, **drugega žali** in se dela smešnega. Njegov ukaz nič ne velja. Kdor pa ukazuje v imenu države, govori v imenu njenega dostojanstva, v imenu Boga samega, ki je posvetil družabni red. Kdor se tega zaveda, ne ukazuje svojevoljno in vladoželjno, ker vé, da je pooblaščenec in da oblast ni njegova. Zato zapoveduje odločno, a s spoštljivostjo do svobodne osebnosti, ki ji ukazuje. Zaveda se, da ukazovati se ne pravi vladati, več biti, temveč le; da ima oblast in poverilo in da sme ravno vsled tega pooblastila dostojanstvo države nasproti svobodnim osebnostim zastopati.

Državljan pa mora znati tudi ubogati. Ubogati se pravi storiti stvar zato, ker je ukazana od tistega, ki ma oblast in dostojanstvo. Ne uboga, kdor stori kaj iz navdušenja, iz ljubeznivosti ali uslužnosti. Uboga le tisti, kdor se kloni višji oblasti, avtoriteti, ki ji samoposebi gré spoštljivost. Uboganje državljana je samoposebi umljivo, a častno. Saj je svobodna pokorščina svobodnega državljana.

Dober državljan biti se zato pravi znati ubogati in zapovedovati. Danes je ta lastnost zelo redka. Kdor zapoveduje, zapoveduje vladoželjno in samovoljno. Zelo rad razodeva nad podrejenim svojo moč in mu da čutiti svojo oblast. Nezavestno s svojim ravnanjem traktira podrejenca kot bitje, ki se mu ne sme zaupati, kot sovražnika. Kdor uboga, se ne pokori radi višjih ozirov, temveč le za silo. V predpostavljenelem gleda svojega sovražnika, ki ga skuša prevarati. Veliko veselje čuti, ako more nekaznjeno zakon prelomiti in obiti, če mogoče, celo sabotirati.

Med zapovedujočimi in ubogajočimi ni tako nobene edinosti. Zapovedujoči se nagibljejo k tiranstvu, ubogajoči pa k anarhiji, na eni strani zatiranje, na drugi pa revolucija, en ekstrem

izzivlje drugi ekstrem, oba pa uničujeta državo, ki kot organična celota raste le iz pravilnega zapovedovanja in uboganja. To pa je usidrano v dostojanstvu države.

Funkcija zapovedovanja in uboganja v državi temelji na prepričanju, da morajo nekateri voditi, drugi pa se dati voditi. Niso vsi ljudje enaki po svojih zmožnostih in sposobnostih, temveč različni po svoji naravi. Državljska vzgoja zato zahteva, da vsak državljani to uvidi. Demokracija sicer temelji na enakosti vseh, a ta enakost ne pomeni, da so vsi eno in isto, temveč da je vsak samosvoje bitje in da kot tak pride na svoje mesto v celoti. Le nizkotno naziranje misli, da imajo vsi enake sposobnosti in enake talente, zato ne trpi, da ga drugi nadkriljujejo in po vplivu presegajo. Z ozkosrčno ljubosumnostjo ovira vsak njihov napredek in ga skuša zatreti. Iz takega notranjega razpoloženja pa se ne more graditi narodna in državna enota, ki je po svojem bistvu organizem, ki se sestavlja iz podrejenih in nadrejenih delov.

K državljanski vzgoji torej spada, da se prizna sposobnejšemu odličnejše mesto, tudi če moraš sam drugovrstno mesto zavzemati. Seveda pa spada tudi k pravemu državljanskemu značaju, da predpostavljene izvrši svojo službo v imenu skupnosti za skupnost, da podrejene razumeva, k sodelovanju vabi in tako z vsem svojim obnašanjem razodeva, da dela za nje. Tako zopet nastane enota med voditeljem in tistimi, ki jih vodi, med stvariteljskim genijem in njegovimi sodelavci.

Državljski značaj tudi zahteva, da spoznavamo razločke v izkušnji in zrelosti. Velik del človeške znanosti se ne da naučiti iz knjige, temveč le priučiti iz vsakdanje življenske izkušnje, življenskih bojov in življenske usode. Pregled, razsodnost, zrelost v mišljenju dobi človek šele sčasoma z leti, ko je junaškega srca marsikaj izkusil in premagal na svetu. Mlad človek še tega spoznanja nimam.

Blagor države je odvisen od tega, da se ta razloček v zrelosti in modrosti prizna. V vsakem človeku tiči nekoliko nezrelosti »cepca«, ki misli, da je zrel in da sme brez skušnje o življenju soditi. Treba je, da se vsak državljani tega zaveda in **spoštuje zrelost starosti** in življenske izkušnje in je nezaupljiv do lastne mladosti in življenske neizkušenosti.

Kakor je bistvena lastnost državljanskega značaja, da zna ločiti nezrelost in zrelost življenske izkušnje, tako je še posebno potrebno, da zna ohraniti svojo svobodo pred vplivi javnega mnenja. Omamiti se ne sme od blesteče govorjene besede, ne od javnih nastopov, ne od javnega mnenja trga, ne od velikih akcij. Povsod mora biti strogo stvaren, trezen in preudaren. Tudi to je državljanski značaj.

Tako smo našli bistvene poteze državljanskega značaja. V njih in po njih se izraža idealen državljani, ki ne živi za sebe, temveč za skupnost.

Značaj in življenje.

Pero Horn.

Uvod.

Vrvenje današnjega časa nam predstavlja borbo za obstanek in za napredek. V ta boj so zapleteni vsi sloji in narodi. Je to nekakšna svetovna vojna brez morilnega orožja. V to vojno so potegnili tudi našo mladino, kajti mladina je politikum.

Tega so se zavedali že Atenci in Špartanci, ki so mladini posvečali vso svojo pažnjo in jo vzgajali v takratnem duhu. Vedeli so, da zavisi bodočnost naroda od njegove mladine. Zanja so zidali gimnazije, zanjo sklepali državne zakone, ki so si lastili pravico že nad nad novorojenčkom. Saj so že slabotne novorojenčke zametavali, ostale pa so po dopolnjenem sedmem letu odvzeli staršem in jih vzgajali v državnih zavodih (skupno). Toda vzgajali so jih le telesno, za njih notranjo — srčno — naobrazbo pa se niso dosti menili. V onem času ni posameznik veljal mnogo, vsak se je moral brezpogojno podrediti skupnosti. Za takrat — pred 2500 leti — je bilo tako prav in potrebno.

Danes pa je drugače. Danes ne zadošča več vzgajati samo telesa, marveč potrebno je, da vzgojimo svojo notranjost do one višine, ki odgovarja današnjemu času. Telesna moč je danes skoro popolnoma zastavljena, gojimo jo pravzaprav le še pri športu. Delavec ni več navezan samo na moč svojih rok, saj skoro vse delo opravljajo stroji in je delavec tako rekoč le oskrbnik stroja. In ob vojni; vsak slabič more z modernim orožjem ubiti velikana že od daleč in brez vsakega npora ...

Radi tega ni več naša mladina politikum v smislu telesne moči, v njej vzgajamo duševne moči. Današnja mladina ima mnogo več in preveč svobode, ko kdaj prej, zato so večje tudi nevarnosti, ki ji prete. Vabijo jo razne organizacije, ki se zavedajo, da pridobe narod, če pridobe mladino. Med vabilci so tudi taki, ki so telesno in duševno — bankrotirali. Najhujši boj je za študirajočo mladino, bodoče narodove voditelje. Mladeniču, mladenki, ki sta prinesla vsaj nekaj dobre vzgoje s seboj, ne bo težko stopiti na pravo pot, mnogo težje bo na tej poti vztrajati. Vztrajati v bojih in viharjih, vztrajati do konca, je pogoj, da srečno dosežemo končni cilj.

Vztrajati pa more le oni, ki ima trden, neomahljiv značaj. Značaj je potreben tebi, mladina, da boš pozneje sposobna dobro voditi narod. Ljudstvo zaupa le onemu, ki je pokazal svoj značaj in je postal vreden zaupanja. Ker vem, da si hočeš pridobiti i značaj i zaupanje, ti tu posvetim glavne poteze dobrega, značajnega človeka, ki po svoji notranji usmerjenosti vedno ravna, kakor je prav. On ni zavisen od trenutnega razpoloženja in čuvstvovanja svojega. On vselej podredi svojo korist skupnosti, ne sicer pod težkim pritiskom špartanske zakonodaje, marveč pod vplivom svojega značaja.

1. Izpolnjuj dolžnosti!

»Postati moram najprej mož,« je rekel Garfield, ko je bil še deček, »če se mi to ne posreči, ne more se mi posrečiti nobena reč«.

Bogat ali reven, imeniten ali priprost, živeti moraš z ljudmi, z njimi čutiš, z njimi se veseliš in žaluješ, zato je tvoj prvi poklic postati človek. To je razvidno že po naravi sami: ona nas je postavila v življenje, ni pa določila našega družabnega položaja. Kdor si je na jasnem o tem, se ne vprašuje, v katerem poklicu se mu bo godilo bolje, on bo v svojem poklicu uporabljal vse svoje moči, on bo na vsakem mestu cel človek. Nihče ne ve, kaj mu je namenila usoda, katero mesto je pripravljeno zanj, toda če si je izoblikoval svoj značaj, bo v vsaki službi, na vsakem mestu storil svojo dolžnost in še več, kajti

»Ne samo, kar velewa mu stan,
kar more, to mož je storiti dolžan!«
(S. G.)

Ko odhaja dijak v začetku šolskega leta z doma, dela razne sklepe in si stavlja cilje za vse leto. Cilji so različni, vsi pa vodijo v eno smer: »za srečo«. Najlepše vodi do sreče značajnost, zato mora i tebi i meni biti značajnost cilj, in sicer najvažnejši cilj. Saj vodi ta cilj k sreči v nižjem in in višjem smislu. Sreča ni samo to, da nas ne zadene kako zlo, sreča je zavest, da živimo drugim v korist.

Temu cilju lahko sledi vsakdo. Okolnosti sicer lahko nasprotujejo in zavajajo v nasprotno smer, toda naša svobodna volja, ki res voli, je velesila, s katero lahko postanemo značajni.

Dnevno imamo pred seboj razne vzore, dnevno bojujemo notranje boje, dnevno volimo za dobro in proti njemu. Vsota vseh teh izborov tvori naš značaj.

Podobni smo drobnim žuželkam; one se hranijo z rastlinami in dobivajo tudi barvo od njih. Naši vzori in boji pa so naša duševna hrana. Oni živijo v naših srcih — ali jim ne bomo postali podobni? Vsaka misel, beseda in dejanje se vkleše v duši ter prorokuje o naši bodočnosti.

Radi tega mora človek izbirati in izbrati med dobrim in slabim, mora se trdno odločiti za ali proti. Tak končni sklep mu daje moč in veselje do nadaljnjega dela in mu pripravlja srečo.

V vsakem srcu je skrita želja po sreči, vsako srce hrepeni po njej. Najbolj pa goji to željo mlad, neizkušen človek, dijak. Poln ciljev in načrtov bega za njo in ko že misli, da jo je našel, spozna mnogokrat, da je izgubil cilje in zapravljal načrte, sreče pa ni našel... Zato je prav on potreben vodstva in sveta. Vodstvo ti bodi sklep, svete pa ti bo dajal značaj. Mladenič, ki stopa v življenje z neomajnim sklepom, da bo vedno izpolnjeval vse svoje dolžnosti, govoril le čisto resnico, točno izvrševal dano obljubo, spoštoval svojo čast tako visoko, da ne bo niti za las odstopil od resnice in pravice, tak mladenič si bo pridobil trden značaj in bo v svetu užival neomejeno zaupanje.

Rast bodočega hrasta je pripravljena že v (njegovem) želodu, naša bodočnost pa se pripravlja po naših sklepih. Mogočno, lepo raslo drevo daje les za visoke jambore, pa tudi za ljubko rezbarijo, a postati mora najprej mogočno in trdno drevo. Človek pa postani najprej človek! Čas in sokovi iz zemlje dajejo drevesu rast, da se razvije v mogočno drevo. Hrana, vzgoja in življenska izkušnja pa utrde otroka, da postane telesno, duševno in moralno močan človek.

O tem, kako se razvijajo njegove moči, pa moraš voditi računa že ti, mladenič! Če te prihiti razvoj, ki se vrši v tebi, je izgubljeno vse.

Slavni glasbenik Mendelssohn (živel v prvi polovici 19. stol.) je nekoč prišel v Freiburg. Želel je, da si ogleda znamenite cerkvene orgle in da se na njih poskusi. Cerkvnik, ki moža ni poznal, ga sicer pelje na kor, a igrati mu ne dovoli. Šele po daljšem prigovarjanju se da preprostiti. Ko pa zasliši prekrasne melodije izpod prstov slavnega umetnika, obstane presenečen in osramočen obenem.

Neskončno večji od Mendelssohna pa je Oni, ki je ustvaril človeka — umotvor vseh umotvorov — božji duh, ki vlada v nas, združuje naše misli, besede in dejanja v prelepo sozvočje, ki nas visoko dviga nad drugim stvarstvom. Brez božanstva pa tudi harmonije ni več.

Stara pripovedka pripoveduje, da se je neki kralj odločil, da obišče tudi ubožne vasi svojega kraljestva. Ko zvedo prebivalci posebno revne vasi za to, sklenejo, da se dostojno pripravijo za sprejem. Od zore do mraka se trudijo, da osnažijo pota, prebelijo in olepšajo svoje hišice. Tudi mlaje postavijo in slavaloke, da tako vladarju izrazijo ljubezen in zvestobo. Na predvečer kraljevega prihoda je vse urejeno, seveda po skromnih močeh ubogih vaščanov. Ponoči pa, ko je vse spalo po trudem polnem delu, pridejo angeli z nebes in spremene vso vas v prekrasno mesto. Ko šine jutranje solnce, so namesto bornih koč bele nove, razkošne palače, ceste — prej posute z drobnim peskom — so tlakovane z marmornatimi ploščami, mlaji pa so spremenjeni v zlate stolpiče, svetilnike...

Pripovedka je to, ali njeno jedro je resnično. Karkoli delaš z ljubeznijo do večne Lepote in Resnice, zadobi tudi samo lepoto in plemenitost. In ko se bo tvoj dan nagnil k zatonu, morda res ne boš imel pokazati velikih svojih uspehov, a tolažila te bo zavest, da si vse, tudi najdrobnejše svoje dolžnosti izpolnjeval točno in zvesto.

2. Junaško srce.

Vitez La Tour d'Auvergne (1743—1800) je v zvezni vojni branil svoj grad pred Avstrijci. Ker je bil on sam edini branilec, je hodil od line do line in streljal na napadalce, ki so po streljanju sodili, da je v gradu močna posadka. Avstrijci so za vsako ceno hoteli dobiti grad v svojo oblast in v ta namen posadki ponudili časten izhod, da le položi svoje orožje (če preda grad). Po sklenjenih dogovorih se odpro grajska vrata

in pokaže se en sam mož, »prvi vitez Francije«. »Toda vsa posadka mora položiti orožje in zapustiti grad!« zapoveduje poveljnik.

»Jaz sam sem posadka!« odvrne La Tour in odide, ne meneč se za presenečene sovražnike.

Srčnost preмага sovražnike in pridobi prijatelje.

Ko je bil znameniti angleški državnik Gladston (izg. gledsten, 1809 do 1898) še dijak, je bila v njegovi prisotnosti izgovorjena nesramna napitnica. V znak protesta se Gladston pri priči odpove vsaki opojni pijači. Energičen nastop mladega moža pozdravijo mnogi tovariši, ki se mu pridružijo. Njegova srčnost je imela tolik vpliv, da je nastopilo treznostno gibanje med njegovimi sošolci, pa tudi med mlajšimi dijaki, ki so vsi ostali zvesti novemu gibanju, dasi so se jim mnogi smejali in jih zaničevali.

Pravi mož — pravilno trdi neki pisatelj — je le oni, ki si po premissi odločitvi izbere ravno pot do svojega cilja. On se bojuje z notranjimi in zunanji svojimi sovražniki ter jih preмага, ne meneč se za grožnje in zasramovanje svojih nasprotnikov; on prenaša svoje težave z lahkoto, saj mu vera v resnico in pravico daje mirno odločnost in notranjo veselost.

Lep zgled takega moža je pravični Aristid. On ni hotel zapustiti pota pravice, dasi bi bil mogel dvigniti ugled svoje domovine z eno samo besedo visoko nad druge grške države. Atenski poveljnik Temistoklej je za vsako ceno hotel iztrgati hegemonijo iz rok Spartancev. Izmisli si je lep načrt, po katerem bo mogel izvršiti svojo in svoje domovine željo. Dasi je bil načrt taje, ga vendar ni mogel izvršiti brez privoljenja narodne skupščine. Zato predlaga skupščini, naj določi moža, kateremu bo on zaupno razložil svoj načrt. Ta zaupnik narodne skupščine pa naj potem predlaga, ali naj se načrt izvrši ali ne. Atenci so bili s tem zadovoljni in so soglasno pooblastili Aristida, da posluša tajni načrt, njegov predlog hočejo sprejeti, ne da bi načrt sami poznali. Tedaj razloži Temistoklej Aristidu tale načrt: požgati hoče v bližnjem pristanišču zbrano brodovje drugih grških držav, Atenci pa bi postali edini gospodarji na morju in bi tako prevzeli vodstvo Grčije.

Aristid se ne pomišlja mnogo, vrne se v skupščino in izjavi, da bi Temistoklejev načrt gotovo koristil Atenam, da pa se ne sklada s pravičnostjo, ker je zelo zahrbtn. Iz teh besedi so Atenci spoznali odklonilno stališče Aristidovo in so Temistoklejev načrt zavrgli.

Danes imamo — žal — le premalo mož, ki imajo pogum in voljo upirati se vsaki krivici in vedno podpirati pravično stvar.

General Grant je sedel nekoč v družbi svojih častnikov. Kar se oglasi eden izmed vesele družbe, rekoč: »Gospodje, povedal vam bom imeniten doživljaj, saj ni dam med nami.« »Gospa sicer ni tu, pač pa smo močnejši!« odgovori general. Mladi častnik pa je osramočen utihnil.

Zmernost v vseh rečeh, skromnost, vljudnost in vestnost so lepe lastnosti pravega moža, čigar junaški duh in odločne besede na pravem mestu vedno dosežejo trajen uspeh.

3. Bodi mož in kristjan!

Gorje mu, ki v nesreči biva sam!
A srečen ni, kder srečo uživa sam!

Človek, ki je sam v sebi srečen, osrečuje tudi svojo okolico; ne da bi se zavedal, izkaže dobroto vsakomur, ki pride v stik z njim.

Na stopnicah nekega javnega poslopja v Florenci je sedel star invalid. Na razglašanih goslih je ubiral žalostne glasove in tako prosil milodarov. Le tu pa tam je kdo vrgel kak dar v invalidovo čepico, ki jo je v gobcu držal poleg stoječi pes. Nenadoma se pred invalidom ustavi elegantno oblečen gospod, ki ga prosi, naj mu da godalo, da je uglesi. Nato zagode. Pogled na elegantnega gospoda, ki sredi trga gode v invalidovi družbi, privabi šetalce. V prav kratkem času obstopi to čudno družbo precejšen krog gledalcev, ki očarani poslušajo mile glasove. Vsi razumejo, kaj to pomeni. Ko bi trenil, so napolnili čepico z darovi, da je ubogi pes ni več mogel obdržati v gobcu. Izpraznijo jo v žep presenečenega, do solz ginjenega invalida. Umetnik gode lepše in lepše, krog poslušalcev se veča. Tedaj pa zaigra še narodno himno, vrne invalidu gosli in odide.

»To je bil Armand Bucher,« pravi nekdo navzočih, »posnemajmo njegovo usmiljenje!« In že kroži invalidova čepica iz rok v roke.

Dasi ni dal Bucher niti najmanjšega daru, je vendar nesrečnemu invalidu pripravil solnčen dan.

Slajša od medu je zavest, da imaš dobro, nesebično in usmiljeno srce. V njem se ti spontano poraja želja, da bližnjiku storiš vsako dobroto, ki je v tvoji moči; sreča njegova je tudi tvoja sreča. Tvoja dobrotljivost pa se zrcali tudi na tvojem licu, ki zadobi posebno dobrohoten izraz.

»Bodi dober in velikodušen, in vse te bo občudovalo,« pravi Longfellow.

Zdi se, da so mnogi rojeni pod posebno srečno zvezdo. Vedno so veseli in zadovoljni, tudi če jih zadenejo težke neprilike, iz njih oči seva svečana radost, povsod gledajo lepoto in najdejo veselje. V bolnikovi bližini store več ko zdravnik, njihova neprisiljena veselost zaleže več ko vsako zdravilo. Takim ljudem so odprta vsa vrata, povsod so dobrodošli, saj njihova ljubeznivost ogreva in pridobiva ljudi.

Kadar mrzlega dne srečaš veselega, dobrega prijatelja, ti nenadoma postane toplo, ko da bi živo srebro v toplomeru poskočilo za nekaj stopinj.

»Če kaj pretiravaš, pretiravaj svojo dobrosrčnost in krotkost! Bodi nesebično požrtvovalen do vsakogar, ki te potrebuje in nikdar ne odhajaj od svojih, ne da bi jim privoščil dobre besede!« pravi de Sales.

V nekem starodavnem angleškem gradu so našli tale napis.

»Pravi plemenitaš je služabnik božji, vladar sveta in svoj lastni hlapec. Čednost je njegov poklic, delo njegov oddih, zadovoljnost njegovo podglavje, za plačilo pa mu je blaženost. Bog je njegov Oče, Kristus

Odrešenik, svetniki so mu bratje in kdor je v potrebi, mu je prijatelj. Požnost je njegov kapelan, čistost njegov komornik, zmernost mu je kuhar, gostoljubnost gospodinja, previdnost oskrbnik, dobrotljivost njegov zakladnik, molčečnost pa njegov hišnik, ki dovoljuje izhod in vhod, kakor je najbolj prav. Čednosti so mu torej služinčad. Gospodovo delo je v tem, da osrečuje svojo okolico in po njej tudi sebe.»

Povedano prav na kratko: On je mož in kristjan.

Mož - beseda.

V prvi vojni z Rimljani so Kartażani ujeli konzula M. Atilija Regula (225 pr. K.). Ker so Punci želeli skleniti mir, so poslali svojega ujetnika v Rim. Mislili so, da bo Regul v hrepenenju po osvoboditvi navduševal rimske patricije za mir. Da bi bolj gotovo to storil, so od njega zahtevali častno besedo, da se vrne v Kartagino, čim dovrši svoje poslanstvo.

Z velikim veseljem je senat pozdravil vrnivšega se konzula. On pa jih navdušuje za vojno in z rimsko zgovornostjo udarja proti sklepanju miru.

»Toda, Regul, ostani vendar pri nas, ne vračaj se v Kartagino!« mu ob slovesu prigovarjajo prijatelji, boječ se zanj.

»Obljubil sem, da se vrnem! Svojo besedo hočem držati, vi pa glejte, da vzdržite do zmage!« odvrne Regul in stopi na ladjo...

Če ti je svetost dane obljube postala tvoja druga narava in če se značilne poteze tvojega značaja ujemajo z njo, te skozi življenje spremlja nekaj, kar je več ko bogastvo in slava. Najsigurnejše merilo za civilizacijo naroda niso ostri zakoni, niti vojaška sila, niti vrednost žetve, marveč poštenost in duševna sila ljudstva. Dobri značaji so največje bogastvo naroda, nanje — ne samo na bajonete — bi se morala opirati moč države, z njimi raste in se manjša njen ugled, kajti značajni ljudje vzbujajo spoštovanje tudi pri nasprotnikih.

Dober in značajan mož je vreden več ko tisoč neznačajnih.

»Želimo moža, bodisi da je mlad ali star, odličen ali preprost, želimo moža, ki bo stal, tudi ko bodo drugi padali,« pravi Stanley.

Kakor po zeleni oazi sredi širne vroče puščave se oziramo in iščemo zvestega in odkritega prijatelja, poštenega in neustrašenega svetovalca, ki bo, kadar treba, tudi pravičen in velikodušen tudi pred nasprotniki.

Osebnost.

Neki pisatelj imenuje ljubezen najimenitnejšo vseh človeških čednosti.

Če značajan človek obžareva svojo okolico z ljubeznijo, potem ima res dober značaj. Človek takega značaja pa je osebnost v najglobljem pomenu besede. On ne išče svojih koristi, največ stori za druge. Okoli take obsebnosti se zbira ljudstvo kot okoli svojega kneza. Vse mu zaupa brez pridržka. Blagor narodu, ki ima mnogo takih mož — in narod naš jih ima!

Mladina, bodoči vodnik naroda, ti, njegov up in nada, skrbi, da si pridobiš potrebnega znanja, obenem pa varuj in ohrani neomadeževan svoj značaj, da postaneš res prava slovenska osebnost!

Vabijo in kličejo te na razna pota, tvoja mladost te hoče zavajati v pogubo. »Enkrat ni nobenkrat!« se tolažiš, ko padeš prvič, toda preden se zaveš, je uničena tvoja mladost, uničeno tvoje zdravje, pohojena tvoja neomadeževanost, izgubljen tvoj značaj, zdrobljena tvoja osebnost. Varuj se tega!

Če hočeš postati res osebnost, potegni meje svoji prostosti, podredi jo pravi volji, naredi jo za dom svojega boljšega hotenja!

Taka omejitve in podreditve ni poniževanje samega sebe, marveč je utrjevanje svojega lastnega jaza.

Nasprotno pa vodi izživiljanje in napačno umevano prostost k uničevalnemu poniževanju in potem velja

»kdor ponižuje se sam
podlaga je tujčevi petil«

(Dalje.)

Poslanstvo učiteljstva v mirotvornem gibanju.

Alfonz Kopriva.

(Konec.)

Tu ni izvzet noben predmet. Vsi morajo delovati za vzbujanje te ideje, od verouka do ženskih ročnih del.

Podrobna razjasnitev o načinu tega podajanja bi bila predolga. Metodo si izbere šele življenjska praksa, ki je skoro najmerodajnejša, da se najde prava smer. To prinese študij, osobito študij sociologije in pa izkušnja let.

Kar pa je glavno, je sledeče. Naše šolske knjige bi naj bile vsaj take, da ne bi neposredno pobijale onih idej, ki jih mi s težavo vsajamo v mladino. Njej podiramo človečanstvo leto za letom, stoletje za stoletjem z onimi pogrešenimi pojmi o junaštvu, maščevanju i. t. d. Za primer navajam iz Rapétove »Četrte čitanke« berilo »Brat«, ki ga vsaj jaz ne morem smatrati za npravstveno. Junaštvo morda, kateremu se že davno roğajo strojnice, krohotajo šrapneli in granate, strupeni plini, in katerega bodo pokrili kmalu električni valovi?

O časti naj govorimo, ki zahteva maščevanja, o časti, tej najbolj onečaščeni besedi našega slovarja, kakor pravi Carnegie? En človek ali en narod namreč nikdar ne more onečastiti drugega človeka ali naroda. Vse rane na poštenju si zavdajamo sami. Vse, kar omadežuje našo čast, prihaja od znotraj, iz nas samih in nikdar od zunaj, iz okolice, ki nas obdaja. Tudi se nedolžnost nikdar ne maščuje. Vsega obžalovanja vreden je človek ali narod, čigar poštenje je terjalo še drugega zadoščenja kakor pribiti resnico. Neomadeževano poštenje torej, če je napadeno, noče nikdar krvavega maščevanja, obrne se rajši v dvorane pravice, ki je za narode svetovno razsodišče. Tako Andrew Carnegie.

Še lepše pa pove o maščevanju nad krivicami, storjenimi narodom velikan Indije Mahatma Gandi, ko stoji na stališču ahimsizma t. j. nenasilja: »Nasilje je zakon zveri, nenasilje pa moč duha, moralna hrabrost. Nasprotnika je treba pridobiti z žarki ljubezni, izhajajočimi iz prepričanja. Naj je človek še tako trd, v ognju ljubezni se bo stopil, če se pa ne bo, oženj ljubezni ni bil dovolj močan. Sila nikdar ne prepriča, ampak zbudi spet silo, mi pa moramo vplivati na naše zatiralce, da jim umsko dokažemo njihovo krivičnost, z ljubeznijo pa ganemo njih srca. Naš vrhovni zakon je resnica.«

Kadar torej deci govorimo o hrabrosti, junaštvu, slavi in časti, jim povejmo o junaštvih prvih kristjanov, ki jim je bila slava onostranosti višja od tostranosti, govorimo jim o junaštvu v premagovanjih trenutkov in o slavi, ki jo človek občuti po taki zmagi, ki je koristnejša in večja od marsikateri Napoleonove posrečene vojne ekspedicije, govorimo jim ob prilikah o junaštvih rudarjev, ki se dan za dnem izpostavljajo nevarnostim, a je njihova slava le beda in zapostavljanje, pripovedujmo jim o junaštvih milijonov delavcev, delavk, mater in očetov, ki se korak za korakom prebijajo skozi življenje, da imamo mi obleko, streho in jelo. Vsak je junak, ki žrtvuje svoje osebne interese svojemu idealu. Čim večja je žrtev, tem večje junaštvo. Deci govorimo torej o junaštvu prepričanja, materinstva, dela in duha. Življenjepisi različnih mislecev, umetnikov, iznajditeljev, zdravnikov, nam dokazujejo, da je še drugo junaštvo in ne le ono plehko, katerega hoče monopolizirati militarizem. Ugovarjal bo kdo, češ, kaj pa oni milijoni, ki so ob vojnah padli, bili pohabljeni, izgubili vid, sluh, razum, ali niso tudi ti junaki!?

Coudenhove Kalergi pravi o tem:

»Noben pravi pacifist ne bo skušal odrekati junaštva onim možem, ki so radi brambe bili prisiljeni na frontah za svoje ideale žrtvovati svoje življenje, kateri so se prostovoljno odrekli družinski sreči, ugodnostim, se izpostavljali nevarnostim in žrtvovali zdravje, da izpolnijo svojo dolžnost. Tudi se ne vpraša, ali so izšli iz pravih ali napačnih razlogov. Kajti ničesar bi ne bilo podlejšega, nego zaničevanje tega junaštva. Protipol temu junaštvu pa tvorijo oni demagoški, ki so v uradih, po zborovanjih, v redakcijah in parlamentih hujskali in silili k vojni, da bi zlorabljali nato, daleč od fronte, v zaledju, na najpodlejši način tuje junaštvo. Poizkus marsikaterih militaristov, monopolizirati junaštvo za vojno stranko, je ravno tako zgrešen kakor poizkus marsikaterih nacionalistov, ki za svojo partijo monopolizirajo nacionalno čuvstvo. Kajti, kdor hoče svoj narod obvarovati pred največjo katastrofo svetovne zgodovine, je najmanj toliko patriotičen ko oni, ki upa priti po zmagoslavni vojni do nove moči in gospodstva: samo ta razlika je, da gradi ta na zmoti, oni pa na resnici.«

Sedaj pa je treba pogledati naše šolske knjige, pazno od strani do strani. V njih je dosti stvari, ki vodijo v idejni konflikt.

Pri jezikovnem pouku bi mogli posebno pri spisju, z nalogami in vajami, ki so pacifistične usmerjenosti in so tudi velikega pomena za vajo logičnega mišljenja, zelo ugodno vplivati na otroka.

Nadalje more zgodovinski pouk poleg pravega krščanskega nauka največ vplivati v pacifističnem smislu. V zgodovinskem pouku se podaja vse preveč letnic, poudarjajo se datumi posameznih bitk in bojev ter posamezne junake in vojskovodje, cesarje, carje, kralje, kneze, grofe i. dr. visoke glave, katerih slava in junaštvo se blešči iz nakupičenih okostnjakov in krvavih lobanj mnogih tisočev. Brez poudarjanja, kako zlo je vojna, lahko vcepimo v deco pri zgodovinskem pouku stud do svetovnih morij in smisel za kvietistično pojmovanje življenja. V zgodovinskem pouku namreč govorimo preveč občno. Če n. pr. pravimo, v tej in tej bitki je padlo od 90.000 mož 20.000, si otrok ne more tega tako plastično predstavljati, da bi vzbudilo v njem grozo. Ve samo, da je to precej ogromno število in se kvečjemu začudi. Ako pa mu naslikamo z besedami ali s podobami predočimo enega takega siromaka, ki je padel na morišču, ako mu opišemo razmere, v katerih je zapustil dom, družino i. t. d. in pa ono grozoto, ki jo je prestal v boju, grozoto, ki jo je sijajno opisal Angelo Cerkvenik v črtici »V verigah«, in povemo deci, da je bilo 20.000 takih revežev, torej če prehajamo od poedinca na množico, od »spodaj navzgor« in ne kakor običajno v današnji družbi od »zgoraj navzdol«, potem si bo deca znala ustvariti po tako nazornem opisovanju drugo sliko o vojni.

Če govorimo v zgodovini o napredkih v gospodarstvu, o iznajdbah, o umetnostih, o duševnih velikanih, poznajo otroci vso rajdo cesarjev, kraljev in vojsko-

vodij bolj nego duševne delavce na polju kemije, fizike, prirodoznanosti, botanike, astronomije, tehnike i. t. d., povejmo otrokom obenem o vojnah, ki kulturo in civilizacijo stoletij uničujejo in zadržujejo.

Tudi matematika, ki sicer ima velikansko vlogo v vojnah, je predmet, ki ga moremo zelo dobro uporabljati v različnih uporabnih nalogah v smislu protivojne ideje oziroma mirotnega gibanja.

V računih pokažemo deci, koliko je zapravila vojna za vojake, za obleko, obutev, hrano, orožje, vojašnice, bolnišnice, koliko milijonov je šlo v zrak v smodniku in kroglih, in kako bi se to lahko uporabljalo v dobrodelne namene in za podporo in razvoj kulturnih dobrin. Sploh se lahko pri računskem pouku izborno uporablja ideja kvietizma, ko lahko vse razvijemo pred deco in z njo iz malenkosti v ogromna števila ter zadobi otrok pravi pojem o nesmiselnosti vojn.

Kako nam služi v pouk o mirotnem gibanju prirodoznanost, samo primer v eni sliki:

Deci govorimo o mirno rastočih žitnih poljih, o njegovi poeziji, ki se vzbuja v človeku, sprehajajočem se ob lepih jutrih, večerih in žgočih popoldnevih, koliko truda je stalo kmetovalca obdelovanje teh njiv, kake groze mu prizadevajo nevihte, neurja in toča, koliko škode trpi zato. Pa se zgražajo čez naravo, ki je le naravna, divja sila, proti kateri nimamo orožja, pa pridejo bojne tolpe in njih kopita pogazijo do golega ono, kar je človek pridelal. Živino naganja človek iz žita, če uha je vanj, sam pa v vojni hladnokrvno stopa čez polja, uničujoč hujše od nevihte.

Take in slične slike ter mimoidoče omembe bodo vzbudile v generacijah čisto drugačno pojmovanje o vojni ter ne bo izlepa kak demagoški, vročekrvni in zaslepljeni agitator ali strankarski časopis, eksponent kake sebične kapitalistične klike, mogel pridobiti ljudstva za take ideje.

Zato je treba deci poleg poučevanja in vzgoje v mirotnem smislu ne samo tako usmerjenih učnih knjig, ampak tudi knjig za šolarsko knjižnico.

Nemci so imeli nasprotno med vojno milijone vojnih povesti in brošuric, ki so bile prav bogato in mlade duše zaslepljajoče ilustrirane.

Ako pa hočemo v polni meri doseči, da vzgajamo v mladini ljudi miru, moramo upoštevati ne le mladino, ampak one, ki so nam dali in zaupali to mladino. Naša pedagogika je krivična in polovičarska, ker je preveč enostranska. Milica Djurić-Topalović piše v nekem članku: »Meščanska pedagogika smatra, da je najizrazitejše vzgojiti dete, medtem, ko zrelemu človeku ni treba posvečati mnogo pažnje. Polagati pa je treba poleg deteta glavno pažnjo na vzgojo zrele osebnosti: moža in žene, ki sta prešla dobo detinstva in stopila v življenjsko borbo. Človek je namreč socialno bitje in ne Robinson Crusoe.«

Zato je upravičeno vedno bolj v ospredje stopajoče vprašanje, ki ga navaja tudi že omenjeni Snowden, ali ima sploh smisel pričeti že s tako zgodnjim poukom, in ni to potrata časa, energije in denarja, ko bi se moglo doseči s starejšo deco ravno isto, a bolj temeljito, združeno z manjšimi izdatki in z mnogo manjšo izgubo časa. Zato stopa problem, da hodi deca od 8. do 16. leta v šolo vedno bolj v ospredje. Za zdaj pa so tačas neizmerne pomena — izvzeto srednje šole — obrtno nadaljevalni tečaji, samoizobrazba v prosvetnih društvih, kjer se delavski in kmetijski fantje in dekleta prav za prav šele vzgajajo in učijo misliti in delati pravo ob pravem času in na pravilen način.

Tu lahko učitelj mnogo doseže za privzgojo človečanske ideje.

Pri kaki »boljši« rodolini vidi učitelj, kako si že mali fantiči opasujejo lesene meče in nadevajo čake. To je od tega, ker dobiva deca za božič svinčene vojake, topiče, otroško vojaško orožje, knjige s podobami, kjer so v najpestrejših barvah naslikani vojaki, generali — in vse to, poudarjam, za božič, na oni večer, ko je spomin na ono sveto noč, v kateri se je rodil kralj Miru in ko so peli angeli: Slava Bogu na višavah, in mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje.

Tu moremo posebno poseči vmes pri starših, da govorimo z njimi o izbiri in o vzgojnem pomenu igrač. Take vojaške igrače vplivajo namreč trajno na deško dušo in to gre z njimi skozi življenje in je velik zadržek mirotvornega gibanja, dočim vpliva gojitev umetnosti, glasbe, poezije, slikarstva, nadalje učenje jezikov, potovanja, zelo napredno v tem smislu.

Napačno pa bi bilo vzeti mirotvorno gibanje zgolj z idealističnega stališča, osobito v tej dobi, v kateri živimo danes, v kateri propada etika in civilizacija sploh. Moramo torej najti vez, ki bo, četudi tekom desetletij in desetletij, mogla idejo pacifizma dovesti do uresničenja na ta način, da skušamo iskati izvor zla ne le v občem pomanjkanju etike, marveč tam, kjer je izvor današnje moralne oziroma etične propalosti, t. j. v slabem gospodarskem in socialnem stanju naroda, predvsem delavca in kmeta. Brez gospodarske in socialne enakopravnosti vseh, je sleherni pacifizem utopija, oziroma nasilje kakor je nasilje vojna.

Ko je bil Tagore v Zagrebu, je izrekel o današnji Evropi sledeče:

»Evropa je borbena, neustaljena, živa kakor ogenj, ki vsak čas preti, da vzplameni. Trajalo bo še stoletja in stoletja, preden bo zavladal v Evropi duh miru, sloge, bratstva in prijateljstva, teh najvišjih idealov, za katerimi bi moralo težiti človečanstvo.« (*Jutarnji list*; v Zagrebu, 14. novembra 1926.)

Vse človeške nagone, vse zgodovinske, bodisi nacionalne, državne i. dr. tradicije je treba vpoštovati in ublaževati v ozkem krogu svojega ljudstva.

Učitelj, ki noče biti samo uradnik v šoli, oziroma, ki hoče biti sploh učitelj in vzgojitelj mora imeti smisel za vse narodove težnje in najbolj za one, ki režejo najgloblje v njegovo meso. Sicer je to gnil socialni in gospodarski sistem družbe, katerega vodijo le posamezniki.

Učitelj pa imej vpogled v razmere posameznih hiš svojega šolskega okoliša! Statistično naj proučava zdravstvene in gospodarske razmere v vseh panogah kakor verske, socialne, geološke, klimatične i. dr. vsega okoliša in sklepa iz enega na drugo. To obenem uporabljaj v šoli in v okviru teh proučevanj se naj suče ves pouk. V tem oziru je n. pr. tudi započelo marenberško učiteljsko društvo veliko akcijo, po iniciativi njegovega predsednika tov. Jurančiča, ki ima kot »delavni krožek« namen, do dna proučiti vse razmere Dravske doline.

Spoznati moramo najprej škodljivca, šele potem ga moremo odstraniti. In oni škodljivci, ki izpodjeda že tisočletja korenine pravemu človečanstvu, ki naj bi živel v miru in pravici, v bratstvu in enakosti, to so baš one vsakdanje materialne ovire v borbi za obstanek, za kos kruha iz dneva v dan.

Pomagati, iskati in najti modus za izenačenje ekonomskih razmer, to je naša bodoča naloga poleg vednega poudarjanja človeškega dostojanstva, njegove verske npravnosti in ljubezni do Stvarstva, za gradbo nove dobe v zgodovini človeštva. Brez nas, brez vseh vzgojiteljev in učiteljev narodov pa je taka zgradba iluzija, ničnostno sanjarjenje. Nešteto je še momentov, ki bi prišli v poštev, kako se naj učitelj udeležuje kot misijonar mirotvornega gibanja v šoli in med ljudstvom, nešteto je vidikov, ki jih mora vsak učitelj vzeti v poštev, da uspeva, vzpodbujen po notranjem prepričanju, v veliki nalogi svojega poklica. Ob strani ima stotine tovarišev, na severu, jugu, vzhodu in zahodu, ki imajo upanje, vero in ljubezen do velike stvari. Res je pacifizem odkritosrčnejši prijatelj domoljubja, nego današnji nacionalizem, o katerem velja misel, ki jo je napisal dr. Jože Jeraj v članku »Kulturne naloge Jugoslovanstva« v odstavku »Nacionalizem in jugoslovanstvo«.

Končno pa: Četudi je pacifizem ideja, o kateri največji optimisti kakor je bil A. Carnegie pravijo, da je zelo daleč in krvava pot njegova do cilja, zakaj se ne bi človek kaj žrtvoval za idejo, ki ima več pravice imenovati se res plemenita in katera bi, uresničena, prinesla blagoslov vsemu človeštvu.

Kot pionirji kulture, kot pravi, resnični vzgojitelji našega naroda se zavečajmo, da je od nas samih odvisno, ako vzgojimo generacijo, ki bo znala kdaj

v tem oziru samostojno misliti. Držimo se besed Onega, ki je bil Vzgojitelj in Učitelj človečanstva, kateri je rekel svojim učencem: »Mir vam zapustim, svoj mir vam dam.« Isti mir zapuščajmo naši mladini.

Ali pa hočemo biti morda naprednejši vzgojitelji od Krista?

*

Praznujemo obletnici Pestalozzija in Beethovna. Pestalozzi — simbol vsega človeštva, Pestalozzi, naš veliki Tovariš, kateri naj zaživi med nami zopet v svojih besedah: »Ne meni, marveč bratom! Ne lastnemu jazu, marveč človeštvu!« Beethoven s svojo globoko in visoko »Deveto simfonijo« o bratstvu ljudi, ko pretrese kakor vihar srce in mozeg njegov silni zbor: »V moj objem vsi milijoni, poljub vesoljnemu svetu.«

Praznujmo stoletnico njujine oživitve v naših srcih! Imejmo ljubezen Pestalozzijevo in naš glas naj bo silni glas Beethovne »Devete simfonije« o bratstvu človeštva, kateri naj pregluši v narodih bučanje krvi in zve-
rinstva.

Takrat bomo zmagali v svoji ideji.

*

Dostavek urednika. Ideja o splošni mirotvornosti živi, kakor kaže pričujoča pomenljiva razprava, v najodličnejših osebnostih. Vsaka ideja mora imeti za izvršitev svojo realno podlago, a na to se premalo misli. Za mirotvorno gibanje imajo resnično podlago sedaj obstoječe države, ki so v »Društvu narodov«. Država je ona enota in tvorba, ki naj jamči za dobrobit posameznikov. Človeštvo se vzdržuje in vzravna po svoji življenski in borbeni naravi v državnih tvorbah. S tem dejstvom moramo danes računati. Že Aristotel je trdil, da bi človek moral biti bog, ali pa žival, ako bi hotel živeti brez države. Država pa obstoji na delu, gospodarstvu in požrtvovalnosti družin, posameznikov in družb, zato pripada tej skupnosti pravica, nam pa dolžnost, da jo branimo ter je zato najprej opravičena dobra državljanska in narodna vzgoja. Pri tem ima vodilno veljavo pravica, miroljubnost, krščanska ljubezen in mnogo drugih načel, ki jih je uveljaviti iz te podlage za splošno človeštvo. Več o tem pove spis prof. dr. Jože Jeraja »Državlјanska vzgoja«; članek v »Socialni čitanki« goriške Mohorjeve družbe za l. 1926. in članek »Državlјanski značaj« v tej številki našega lista.

Pota k delovni šoli.¹

Fort. Lužar.

Vsak učitelj pojasnuje že pri nazornem nauku učencem o tem in onem delu rokodelcev, obrtnikov in drugih. Pri tem prihaja na površje vse polno besed (glagolov), ki kažejo kako delo. Vendar pa so učenci pri tem glede pravega dela povsem pasivni ter doživljajo in obnavljajo vse to le v mislih in besedah. Isto je pri realijah: središče je čitanka, krog nje se obravnava in izprašuje učna snov, samostojnega izražanja in dela pa je malo. Pri takem načinu pouka se kaže v splošnem neka enostranost šole, ker se samostojno ne izvršujejo reči, ki jih zahteva vsakdanje življenje.

¹ Predavanje pri ljubljanskem učiteljskem društvu dne 6. decembra 1927.

Prejšnja šola je tedaj kazala v primeri s fizičnim delom neko enoličnost, ker je poučevala potom duševnega dela le z vplivom besede, s pripovedovanjem, z izpraševanjem, formuliranjem misli, prav malo pa upoštevala telesno delo. Tej šoli očitajo, da je gojila verbalizem. Toda zato ne smemo prejšnji šoli delati krivice z nekim zapostavljanjem, da ni nič učila; saj je beseda najbližji duševni pripomoček za življenje in to še vsled tega, ker jo človek tako rekoč vedno seboj nosi in povsod lahko takoj ž njo razpolaga. To si mora človek šteti v največjo dobrino. Kot najbližji umetni pripomoček pri izraževanjih je ustanovljeno zaznamovanje besed, t. j. pisanje. Ker se pa svet potom vedno novih objektov in iznajdb, ki so prav za prav tudi plod duševnega dela med materialom, zelo zmaterilizuje — šola pa uči za življenje — moramo tudi novo delovno ali produktivno šolo primerno upoštevati, oziroma postavljati duševno in telesno delo vedno v dobro skladnost.

Učiteljstvo se je že mnogo trudilo pomnožiti vse učne predmete, da bi učenci v njih dobili večjo samostojnost in samotvornost. V zadnjih desetletjih je spravilo vse to stremljenje v poseben krog, v pojem delovne šole. S samostojnim delom in poleg tega še z ročnim delom, naj se dvigne produktivno znanje ter se je v tem smislu pričela v drugih državah izrazita reforma šole. V Nemčiji sta bila odločilna dva kongresa za mladinsko delo. Prvi je bil v Dresdenu oktobra 1911, drugi pa »nemška državna konferenca« v juniju 1920. Na prvem je prišlo do ugotovitve imena »delovna šola«. Kerschensteiner in Gaudig sta bila na kongresu in v poznejših spisih povzročitelja novega, svežega pedagoškega dela. Kerschensteiner je onim, ki so mislili samo na ročno delo, predstavljal, da je duševna samotvornost enak bistveni znak delovne šole kakor udejstvovanje z roko.

Hvalevredno je, da je tudi slovensko učiteljstvo priredilo v ta namen posebne tečaje v Ljubljani in Mariboru ter tudi v svojih stanovskih listih in revijah mnogostransko pretehtalo delovno šolo.

Danes stojimo pred dejstvom, da je z letošnjim šolskim letom že drugič z uradnim učnim načrtom uveden v šole v naši državi poseben predmet za ročna dela, in sicer za dečke in deklice. (Glej »Uradni list« od 31. okt. 1927, št. 110.) Pomenljiva je pripomba na koncu tega programa:

»Ročna dela morajo biti čimbolj v zvezi s poukom v ostalih predmetih; skladno s tem stališčem kakor tudi glede na učence, krajevne razmere in na možnost, dobavljati potrebni material, mora učitelj izbirati dela. Pri tem naj pazi posebno na to, v kakšnem sorazmerju izbira poedine vrste del glede na razmere in potrebe mesta in sela kakor tudi na potrebe in lastnosti dečkov in deklic.« Učitelj ima torej izbero.

Važne v načrtu so tudi druge metodične pripombe, ki so navedene za IV. razred pri »človeku«. Povsod se zahteva samostalnost. Za spoznavanje prirode niso dopustne učne knjige, za I. in II. razred tudi ne »Računice«.

Smoter ročnih je sledeče določen: Izpopolnjevanje onega ročnega dela, s katerim se po načelu delovne šole prešinja ves ostali pouk, zlasti pa nazorni nauk, z razvijanjem obče ročne spretnosti in z vajami v rabi orodja. Izdelovanje stvari, s katerimi se podpira ostali pouk, vadi oko in zmisel za obliko in lepoto, obrazuje voljo za delo in spoštovanje dela, razvija zmisel za njegovo praktično uporablanje in izpodbuja samodelavnost, marljivost, točnost in čistota. Gojenje ljubezni za narodne motive, zlasti pri ženskih ročnih delih.

Ročna dela so torej uvedena kot poseben nov predmet po nekaj ur na teden. Zelo napačno bi bilo, ako bi se ne ozirali tudi pri drugih učnih predmetih na delo ter ne bi pazili na dobro koncentracijo. Torej je n. pr. že v zvezi z nazornim naukom pripraviti, da rišejo otroci samotvorno življenske slike, a ne kot poseben predmet. Zato se oglašajo učitelji, da bi »ročna dela« opustili kot poseben učni predmet.

Wolff-Habrich (*«Volksschulunterricht»* I, 318) navajata stališče, da delovni pouk ni stroka, temveč zato, da postavi delovni princip do veljave ter dobi učenec učni uspeh z lastnim delom, kakor raziskovalec v znanstvu. Po tem principu naj bo ves in vsak pouk na raznih šolah delovni pouk. Narodni svet v avstrijski republiki je dne 2. avgusta 1927 za glavne ali meščanske šole sklenil: »Ročno delo naj ne bo učni predmet, za pouk v ročnih delih manjka delavnic, gradiva in učiteljev. Ročno delo naj pride do veljave kot učno načelo in ne kot učni predmet.« (Österr. Päd. Warte 1927, št. 12.) Načelo delovne šole zahteva, da so vsi predmeti prežeti z delovnim principom ter se tedaj pri vseh predmetih pazi na samotvornost učencev. Dosedaj ali prej vpeljanih drugih učnih predmetov pa ne moremo odpraviti ali opustiti, ker so že davno za šolo in življenje utemeljeni in razviti, zato tudi vseh učnih ur ne moremo uporabiti zgolj za ročno delo, kakor so prvotno mislili oni, ki niso dovolj pojmovali delovne šole. Za boljše idejno spoznanje delovne šole navajam še več reči iz knjig, ki tvorijo o tej zadevi že cele skladovnice. »Bistvo šole-delavnice se tolmači sedaj iz večine kot zahteva in potreba šole, v kateri se učenci napotujejo do samostojnega duševnega in telesnega dela, tako da so vse njih vednosti in spretnosti ne po učitelju vlite in vsiljene, nego samo pod učiteljevim vodstvom z njih lastno močjo samotvorno in samostojno pridobljene.« Tako pravi V. Bežek v knjigi *«Vzgojeslovje»*, 2. snopič 1916, str. 274, kjer se sklicuje na A. Hergetovo delo *«Die wichtigsten Strömungen im pädagogischen Leben der Gegenwart»*, Verlag A. Haase in Prag, str. 13.

»Samotvornost je — da se izrazimo v kratki formuli — prosto delo iz lastnega nagiba, z lastno močjo in iz lastne kakovosti dela.« (*«Die Arbeitsschule»* 27. letnik, 1913, št. 1.)

»Največja zmotna bi bila, ako bi redno in urejeno duševno delo v delovni šoli zapostavljali. Telesnemu delu se ne more dati popolne prednosti pred duševnim delom in staviti nanj prevelike zahteve. Samo telesno delo bi otroka zadrževalo v pravem razvoju. Tudi je priznanje splošne

moči dela za nrvnost psihološka praznovornost, ker bi se sicer morali skazovati 'ročni delavci' s posebnimi čednostmi. Če se podčrtava, da je manuelno delo prava samostojnost, je pomisliti, da je tu prizadetih veliko mehaničnih in posnemajočih dejanj. Tudi je treba šolanje v ročnosti s pomislekom sprejeti, da namreč ni 'splošna formalna ročnost roke' šele urejena, ko rabi otrok oblič, žago itd., ampak tudi, ko rabi svinčnik in pero, nož in vilice, ko si zapenja in odpenja obleko itd. Sicer je resnica, da varuje ročno delo škodljivo enostranost.« (Fischer »Freitätigkeit«, Leipzig 1926. — Povzel Scheibner »Zwanzig Jahre Arbeitsschule in Idee und Gestaltung«, str. 147.)

»Z nekim neprijetnim občutkom opazujemo, kako se poskuša tu in tam pod znamenjem »Delovne šole« vtihotapiti v najdeno novo pedagoško zemljo šole bodočnosti tudi kaj raznovrstno dvomljivo gradivo. Skoraj se kaže, da se hoče cela poplava reformatorjev — med temi tudi zaletave zahteve senzacijskih pedagogov — zbrati v veletoku gibanja delovne šole. Tak dvomljivi tekači iz preteklosti pa, ki se drzno drenjajo pod zastavo, ovirajo korak in škodujejo sedaj ugledu čete s krepko hojo. Mogoče prihaja prvič tako nečisto vmeševanje vsled tega, ker poganja velika ideja delovne šole iz raznih korenin, in drugič, da ji že od začetka manjka globoke teoretične obravnave in s tem zanesljive znanstvene podlage. Vsi maskirani vsiljevalci se razkrinkujejo, ko se od njih zahteva geslo delovne šole, ki se glasi 'samotvornost'. Na tej formuli se loči, kakor kaka kemijska snov, pravo in nepravo pojmovanje delovne šole.« (»Arbeitsschule« 1913, št. 1. — Povzel Otto Scheibner »Zwanzig Jahre Arbeitsschule« 1928, str. 91.)

Hugo Gaudig pravi v razpravi »Freie geistige Schularbeit in Theorie und Praxis«, Breslau 1922: »Težišče delovnega pouka ne leži na učiteljevem umetniškem delu, ne na njegovem delovanju, da vodi in vlačí učence korak za korakom za seboj z dobro premišljenimi uredbami, povelji in vprašanji, temveč v ravnanju, da učenci izvršijo celotno delo kolikor mogoče iz lastnega nagiba, z lastno močjo ter pridejo po lastni poti do cilja. Učitelj, ki poučuje, naj bo — da se drugače izrazim — manj docent znanosti, več pa organizator prostega otroškega dela.«

Na zborovanju zastopnikov nemške učiteljske zveze »Deutscher Lehrerverein« v Stuttgartu leta 1921. so bili sprejeti sledeči sklepi o vprašanju delovne šole:

1. Pojem in bistvo. Delovna šola je skupni naziv vseh prizadevanj, da se prihodnji naraščaj izobrazuje po določenem načrtu k samostojnemu udejstvovanju in za veselo požrtvovalnost, ki jo nalađa splošnost.

2. Naloga. Delovna šola vidi svoje vzgojne in izobraževalne naloge po eni strani v tem, da učenci življenske dobrine nrvnosti, zgodovine in jezika spoznajo in sprejmejo, na drugi strani pa vodi učence k čutu resničnosti, k razumevanju okolice in k volji za tvorno delo.

3. **Učni način.** Učni način je samostojno iskanje resnice in navade k delu, tvoritev sile k samoudejstvovanju, buditev in okrepitev mišljenja za delo.

4. **Posebne uredbe.** Misel za delovno šolo je v predloženem smislu vladajoče načelo za vsak pouk. Izvršitev tega načela pa zahteva ureditev delavnic (šolski vrt, delavnica, šolska kuhinja i. dr.) na vsaki šoli. V teh delavnicah izvršujoči delovni pouk ni le za kak poseben poklic, ampak za splošno izobrazbo ter se mora gojiti po učiteljih, ki umevajo splošni delovni pouk v notranji zvezi in torej ne zaostajajo za učitelji drugih predmetov.

5. **Predpogoj.** V okviru učiteljske navadne in nadaljnje izobrazbe je potrebno ukreniti, da so učitelji za delovni pouk primerno pripravljeni. Poleg tega je pri starših učencev in pri ljudstvu buditi umevanje za delovno šolo.

6. **Posamezne oblike delovnih šol.** Posebni tipi delovne šole, občestvene delovne šole s poukom v skupinah po zmožnostih učencev, potrebujejo svobodo preizkušnje. (*»Schaffende Arbeit und Kunst in der Schule«*, Prag 1921, zv. 9.)

Po teh ugotovitvah preidem nekoliko k notranjemu ustroju take šole. Ker ni zahteva delovne šole samo gledanje in poslušanje, temveč uporaba ostalih čutov in udejstvovanja roke, sledi, da moramo postaviti za pouk primerno drugačno vsebino ali drugačno učno snov ali tvarino. Ta je jedro vsega. Že v začetku šolskega leta je potrebno o vsakem učencu zabeležiti posebne individualne zmožnosti. Preiskusiti je čut za barve, predstave v prostoru (trikotnik, pravokotnik, krog), lastnosti raznih reči (velik, majhen, visok, širok, ozek, okrogel, raven i. dr.). Za pridobitve predstav o daljnjih predmetih je vprašati otroke za nekatere domače reči, n. pr. prirodoznanstvo: Kdo ima doma kako žival? Katere cvetlice imate na oknih? Ali imate vrt, kaj raste na njem itd.

Na vrsto pridejo opazovanja posameznih predmetov in njih lastnosti. Zbirko raznih reči ima učitelj že v omari pripravljeno. Opazovati je potem reči izven šole, polje, gozd, travnik, vrt. Dostikrat ne bo zadostovalo eno opazovanje, temveč bo potrebno trajno. To je potrebno pri cvetlicah, sadežih, živalih. Učencem, ki imajo za seboj že nekaj razredov, bo učitelj naročil, da to napisujejo. n. pr. za domače naloge. Jako dobrodošel bo za dečke in deklice šolski vrt. V višjih razredih se lahko sestavijo manjše skupine učencev, ki natančneje opazujejo rast drevja, grmičja in posameznih drugih rastlin. S tem prehaja razred v organizacijo delovnega občestva.¹ Opozoriti pa moram, da tu učitelj ne sme iti predaleč in zahtevati opisovanja in razgovore, ki jih komaj zmore strokovnjak prirodoznanec. Glede računstva je pripomnjeno v znani knjigi *»Der Volksschulunterricht«* (se-

¹ Glej članek dr. J. Jeraja *»Delovna občestva in državljanska vzgoja«* v *»Slov. Učitelju«* 1927, št. 10/12. Vážni so odstavki o vzdrževanju discipline v teh občestvih.

stavila Wolff-Habricht) I, s. 320, da merjenje, tehtanje in kupovanje v veliki meri podpira spoznanje in ročnost za vrednostne količine; iz šole napraviti trgovski lokal je pa vendar komaj primerno.

Razna opazovanja za vsak predmet po nekem določenem načrtu, ki si ga naj učitelj seveda v kolikor ni še zakonito predpisan, sam sestavi, bodo kmalu pokazala, da dostikrat več zaležejo, kakor samo govorjenje in knjige.

Za ostrejša opazovanja, ki je pozneje potrebno za prosto risanje, se priporoča najprej opazovanje človeka pri kakem delu, premikanje živali, rast rastlin in posebnosti drugih raznih reči. V ta namen se uporablja v prvem razredu v prvi polovici šolskega leta prav preprosto gradivo klinčkov, palčic ali šibic. Te si sestavijo učenci sami v škatljicah za vžigalice, še boljše pa je, če jih učitelj dobi enakomerne v kaki papirni trgovini.

Te klinčke polagajo ali sestavljajo učenci na šolski klopi v prejemljenih oblikah. Kaj dober pripomoček so te palčice za prve računske operacije.² Učitelj pazi, kaj je manj jasno položeno, kaj je izpopolniti ter ima bogato izbiro prostih in značilnih oblik.

To opravilo se pa ne sme uporabljati izolirano kot poseben predmet redno dan na dan, tudi ne kot določeno pol uro v urniku. Pač pa je s tem zastaviti po sklepu razgovora pri nazornem nauku in naj traja 8 do 10, kvečjemu 15 minut. Učence napraviti aktivne, vzbujati jim je domišljijo, ostriti opazovanje in dar kombinacije, to je naloga teh četrtinskih ur. Tako zahteva mestni šolski svetnik Franc Weigl v svojem zelo znanem spisu »Wesen und Gestaltung der Arbeitsschule«, 4. izdaja, Paderborn 1925. Ta učitelj iz Armberga je imel nešteto tečajev v Nemčiji, Švici in drugod o delovnem pouku in je njegove teze sprejela učiteljska zveza v Nemčiji.

Po Weiglu navajam nekaj učne snovi kakor jo on priporoča uporabljati za razne razrede. Najprej predstavlja oblike iz gline, plastilina in peska. Glina je najcenejša za delovni pouk, torej za šole, ki ne zmorejo dražjih sredstev. Oblikovanje z glino ima namen na nižji stopnji vsak predmet prav dobro opazovati in proučiti njega posebnosti. Primerja se lahko risanju z barvami. Glede ročnega gradiva prihaja v poštev podlaga. Dobro so zato kake tablice iz škrlja, ker se lahko na njih gnete in očisti po uporabi. Tudi lesene plošče iz trdega lesa, močan karton ali linolejska plošča so dobre.

Najboljša je svetlosiva glina, ki se zelo lahko obdeluje in preveč ne maže. Rumena in temnosiva glina zelo maže. Shranjuje se glina v kaki skledi ali pa v kakem lesenem zaboju, ki ima na dnu cinkasto podlago. Pokrita naj bo s kakim mokrim pokrivalom. Tako se vzdrži uporabna več tednov.

² O tem je napisal članek »O samotvornem pouku« Iv. Štrukelj v »Slov. Učitelju« 1921, št. 1 in 2.

Najboljša snov je plastilin, ki je silno sposoben in vzdržljiv za oblikovanje, poleg tega pa izredno snažen; vendar pa je predrag. Za orodje se rabi lesen nož, lesen črtalnik in lesena žličica. Potrebno je tudi malo žice za prerezovanje. Najzajemljivejše orodje so pa prsti in ploskva roke.

Oblikovanje z glino se uporablja za nazorni nauk v nižji stopnji, za domoznanstvo na srednji stopnji in za zemljepisje in prirodoznanstvo na višji stopnji.

Dela se od lažjega do težjega. Izhodišče je oblika krogle, potem je jabolko, črešnja, čebula, krompir. Nato pride ovalna ali jajčasta oblika, torej orehi, češplje, hruške. Vse te oblike imajo za vzorec kak naraven sadež. Mnogo oblik daje valj, valjar, torej svinčnik, pesnik itd. Po zgledu okrogle ploskve sledi hleb kruha. Potem pridejo oglate oblike, kocke, piramide, streha, hiša.

Za srednjo stopnjo so primerne domoznanske reči. Prerez ceste, mejnik, znamenje, križ, most.

Višja stopnja dela živali, dele živali, oblike listov, rastlin in drugo. Pomniti je seveda, da se vseh reči ne more delati v šoli, niti ne vseh prej omenjenih ter je prepuščeno učitelju, kaj je primerno v danih razmerah. Tudi se je vsekako ogibati modeliranja velikih reči v pravi velikosti, n. pr. kladiva, sekire, žage in vezati z lesenimi klinčki itd., kar se vidi na nekaterih šolskih razstavah. To je zloraba delovnega časa v šoli. Tako zatrjuje zopet Weigl.

Zelo rad ima otrok pesek in to mu je kaj naravno gradivo za modeliranje. Na srednji stopnji se da uporabljati zaboj peska, ali mali zabojčki za grafične predstave n. pr. hrib, dolina, vodni tok itd.

Naš učni načrt iz l. 1927. ne zahteva izdelkov iz gline in peska. To bo prav za one kraje, kjer v bližini ni lahko dobiti dobre gline, oziroma peska. Ker je glina najcenejše sredstvo, ni sicer nič težav s starši.

Najprimernejše gradivo za šolo je papir in karton. Za izrezovanje tega pripominja tudi Weigl, da s tem, ako se navaja mnogo takih del v knjigah, nikakor ni rečeno, da mora vsak učitelj vse to uporabljati. Izbera oblik je pač zelo velika. V prvih dneh se v osnovni šoli zmerno upravlja pletenje papirnatih trakov, ki so po en centimeter široki. Zraven se potrebuje ena spodaj širje zarezana kakih 28 cm dolga palčica. S tem pridobijo otroci dobro vajo za spretnost roke, ki je potrebna za poznejše pisanje in risanje. Prilika je predstavljati pojme števil. Dobra predvaja je to za ženska ročna dela v deklinskih razredih.

V drugem šolskem letu (v Nemčiji v tretjem letu) je poleg drugega modeliranja važno izrezovanje in lepljenje raznih živlenskih oblik z barvanim papirjem. Za to delo potrebujejo učenci škarije. Vsak učenec jih prinaša seboj, zraven tudi gobico in vlažno cunjico. Otrokom je naročiti, da ne prinašajo preveč ostrih škarij ter naj imajo le manj bodičaste. Neka večja skrb je tu za učitelja, ker se je s tem rezilom že večkrat pripetila kaka nesreča. Da ne bo učitelj nad uspehi

morda razočaran, naj se ne spušča na pretežke vaje. V drugem razredu se izrezujejo karakteristične oblike sadežev, cvetlic, domačih reči. Najboljše je, da prej poskušajo z izrezovanjem časnikarskega papirja. Vendar pa ne sme učitelj dajati in delati vzorcev, otroci pa jih mehanično posnemati. S tem bi bili otroci pasivni posnemovalci, dolgočasili bi se in namen delavne šole bi bil zgrešen.

V tretjem razredu, torej v času, ko so otroci dobro vajeni delati s škarjami, se uporablja lahka karton.

Na višji stopnji poznajo učenci že geometrične oblike in razne razdalje, zato se delo lahko deli in sestavi delovno občestvo v razredu. Predmete napravijo učenci v raznih velikostih ter primerjajo ploskve in vsebine z raznimi računi. S tem se konstruktivno mišljenje izredno razvije. Vseh drugih vaj ne navajam.¹ (Dalje.)

¹ Navodilo in vzorci za vsa ročna dela so v Lajovčevem prevodu Brosmanovih čeških del. (Ocena je v »Učiteljskem Tovarišu 17./3. 1927, št. 32.) Navodilo »Rokotvorni pouk v delovni šoli« je izdal Alojzij Novak (»Učit. Tovariš«, 22./9. 1927, št. 10). Vse potrebščine za rokotvorni pouk se dobijo v trgovini »Sagrin« družba z o. z., Ljubljana, Miklošičeva c. 6, nasproti hotela Union.

Kulturni pregled

Mednarodna konferenca „Mir potom šole“.¹

Praga, 16.—20. aprila 1927

pod pokroviteljstvom predsednika češkoslovaške republike T. G. Masaryka, ter slavnostnim predsedovanjem dr. Ed. Beneša, vnanjega ministra in dr. M. Hodže, ministra za javni pouk.

Prva delovna seja

v ponedeljek, dne 18. aprila 1927 v histologijskem inštitutu praške univerze.

Razpravni predmet: Dušeslovje.

Otvoritev ob pol 10 dop.

Dr. Přihoda, Praga, predsednik krajevnega organizacijskega odbora, v prisotnosti častnih predsednikov dr. E. Beneša, ministra za vnanje zadeve, in dr. M. Hodže, ministra za javni pouk, otvori konferenco ter izreče dobrodošlico navzočim iz 18 narodov.

Izvoljeni predsednik konference, prof. Bovet, prevzame predsedstvo in na njegov predlog se izvolijo v predstestvo: za predsednika: prof. dr. P. Bovet, Ženeva; za podpredsenika: dr. V. Přihoda, Praga; dr. Edm. Privat, Ženeva; za tajnike: dr. Ivo Ogoun, Praga; dr. Flusser, Praga; g. Rud. Hromada, Praga; ga. M. Itlova, Praga; za zapisnikarje: dr. Veitz, Praga; gđc. Šupreková, Praga; g. J. L. Claparèd, Ženeva; za stenografe-tolmače: g. Rob. Kreuz, Ženeva; g. Vuk. Echtner, Praga. Nato predsednik toplo pozdravi pričujoče ministre ter zaradi potovanja v Egipt iz Prage odsotnega predsednika češkoslovaške republike, dr. T. G. Masaryka, kot pokrovitelja konference.

¹ Glej »Slovenski Učitelj«, 1927, št. 7/9, str. 111.

Minister Beneš s toplimi besedami pozdravi konferenco, ki jo z radostjo vidi v Pragi, katere smoter se vjema s tradicijo češkoslovaškega naroda, ki je vedno visoko cenil in dobro umeval potrebo dela za mir.

Minister Hodža poudarja, da nvanji mir ne more biti brez notranjega miru, čegar temelj je zavedna vzgoja. Zato delo te konference zasluži vsako simpatijo in podporo, ki je na Češkoslovaškem ne manjka.

Ko je dr. Privat ministrska pozdrava prevedel v esperanto in so jih navzoči živahno odobraval, je predsednik prečital naslednje besedilo brzojavke, ki naj se pošlje predsedniku ljudovlade T. G. Masaryku:

Kongres »Mir potom šole« vas prosi, da sprejmete izraz globokega spoštovanja in hvaležnosti. Vi niste samo pokrovitelj tega kongresa, ampak ste, zvesti geniju svojega naroda, visoko dvignili prapor miru. Pokazali ste, kako mogočna je čista misel, navdihujoča tvorno bratstvo. Srčno vas zahvaljujemo. (Burno pritrdjevanje.)

Predsednik prečita seznam udeleženihi institucij, družb in njih odposlancev, in po kratkem prestanku se delovna seja zopet otvori, da se čujejo poročila znamenitih pristojnih poročevalcev o različnih razpravnih predmetih, ki so v zvezi z vprašanjem o mirovni (mirotvorni) vzgoji.

Dr. Boveč, profesor ženevskega vseučilišča in ravnatelj Mednarodnega vzgojnega urada v Ženevi, poda dragoceno študijo o problemu mirovne vzgoje na dušeslovnem polju (v esperantu).

Nikakor ne zadošča, če se v šoli samo poučuje. Potrebno je, da vzgojitelji pazno zasledujejo otroško naravo in njih nagon, da dobe temelj, na katerem grade vzgojno delo. Razni nagoni se pojavljajo pri otrocih. Med njimi sta zlasti važna dva pranağona. Prvi je borilni nagon, ki se sicer opaža skozi ves otroški in človeški razvoj. Včasih je dober, ker je važen činitelj v razvoju in napredku. Druga važna težnja je vzajemnost, ki vsebuje že veliko miselno prvino. Borilni nagon se da spretno napeljati na pozitiven boj za ideale, za človeški napredek. O tem nam nudijo zelo zanimive primere nekatere državne uredbe, ki bejni nagon državljanov navajajo k udeleževanju v koristnem in organiziranem delovanju na službo skupnosti. Najvišji nagon je verski čut in ljubezen do domovine. Oba izhajata iz sinovskega čuta, iz katerega kali ljubezen do staršev, lojalnost do države, spoštovanje predstojnika. Ta čut se spopolnjuje z zavestjo o edinstvu človeštva, za kar narodni jeziki niti nimajo primerne besede: le esperanto ga točno izraža z besedo »homaranismo«. Glavna naloga sodobnih vzgojiteljev mora biti: vzgajati ta novi pozitivni čut človeške skupnosti in ne negativnega čuta svetovljanskega. Oblika za človeško skupnost se že nahaja v Zvezi narodov. Sicer nima blagorodnega načelnika, himne in zastave, toda esperantizem je ustvaril stvarne znake, jezik, ljubezen do Zamenhofa. Nado (La Expero), zeleni prapor. Globoka verska vzgoja vodi k idealu človeške enotnosti, če se poudarja skupno sinovstvo in torej bratstvo vseh ljudi.

Dr. Prescott, profesor Havardskega vseučilišča, Boston (v angleščini, prev. dr. Privat), je v zelo zanimivem predavanju pojasnil metodo in izsledke znanstvenega proučevanja o otroških čutih in predsodkih.

V zadnjem času zlasti v Združenih državah v vzgojiteljskih krogih opuščajo čisto akademiška razpravljanja o vrednosti predmetnih razprav v šolskih poročilih (programih) ali metod o njih poučevanju ter zahtevajo dejstev, ki dokazujejo uspehe sedanjih metod. Na ta način se omogoči sodba o potrebi morebitnih izprememb. Tako je nastalo gibanje za »teste« (znanstveno merilo vzgojnih uspehov). Najteže je meriti vzgojne uspehe glede načina mišljenja, povzročenega ali opogumljenega v šolah. Za merjenje zadržanja in tudi sodbe otrok imamo sedaj tri načine. Vsak ima svoje dobre in slabe strani.

Prvi je tako zvani posredni način. Proučuje se otroška okolica, da se merijo dušeslovni vplivi. Zadnji čas se poslužujejo tega načina tudi v raznih evropskih deželah, da se posvetujejo, kako vzgoja vpliva na mednarodne probleme. Presojajo

se šolski programi, učbeniki, ministrske okrožnice, celo besedni razvoj v teh listinah. N. pr. o Zvezi narodov dolgo časa listine ničesar ne omenjajo. Potem je prišla dovolitev parlamenta, pozneje se pojavi ne naravnostno obvestilo in končno se poda gradivo in se celo uradno priporoči pouk o Zvezi narodov, ponekod se celo zapové. K temu spadajo informacije pri ravnateljih, časopisih in učiteljih. Na Francoskem se zelo skrbno deluje proti nestvarnim učbenikom, zlasti poklicne (obrtne) združbe so ugovarjale rabi takih knjig. Razen tega je treba proučevati druge vplivajoče činitelje, kakor politiko, šolsko organizacijo in drugo. Prednosti tega načina so, da ga je mogoče uporabljati v krajih, kjer ni mogoče naravnost proučevati otrok samih, da opozarja učitelja na vplivanje vnanjih razmer in različnih nezavednih vplivov, ki se navadno ne upoštevajo. Njegove hibe so, da ne kaže razmerja, po katerem je po vplivanju pri otrocih rasel zaželjeni način mišljenja, ne kaže, kako živahno ali krepko je raslo zadržanje, in ne omogoča posebna primerjanja med opazovanjem različnih opazovalcev.

Drugi način je opisni. Otrokom se naravnost dajo zadatki in vprašanja in se dobe od njih naravnost napisani odgovori o njih čutnih zadržanjih. Ta način je zlasti zanimivo uporabljala dr. Baumgarten-Tramer v svojem proučevanju čutenja poljskih otrok za časa vojne. Njenih troje pogojev: da naj otroci ne vedo prej za poset, da naj listi z odgovori ostanejo nepodpisani in da naj se odgovarja ob učiteljevi odsotnosti, je omogočilo dobiti nevplivane in odkritosrčne odgovore. Navaja mnoge primere, osvetljuje otroško mišljenje o vojnih dogodkih. Prednosti tega načina so, da se uči iz naravnost danih odgovorov ter omogočuje kakovostno primerjanje. Hibe so, da morejo odgovori biti nejasni in primerjanje nepravilno. Dalje, da uspehov iz različnih otroških skupin ni mogoče primerjati, če jih presojajo različne osebe ali ista oseba v različnih časih.

Tretji način je neposredni, stvarni. Prav tako kakor drugi, tudi ta stavi otroku vprašanja, da dobi neposredne odgovore. Toda to vrši potom pripravljenih vprašanj, ki zahtevajo le tri ali pet odgovorov. Vprašanja so taka, da naj ima vsak odgovor jasen, nezamotan zmisel, da ničesar ne prepušča sodbi preizkuševalca, da določi, kaj je otrok hotel povedati. N. pr.: Naš narod je najboljši in najizobraženejši. Na to trditev je mogoče dati le en odgovor izmed tehle treh: res je, ni res, ni gotovo. V neki konservativni angleški šoli je na to vprašanje pritrdilno odgovorilo 43%, dočim je v drugi bolj prostomiselnosti vodeni šoli le 21% odgovorilo: res je.

Prednosti tega zadnjega načina so, da je mogoče vse odgovore neposredno primerjati in celo točno statistično ugotoviti, dalje da so uspehi resni, dobljeni in merjeni nepristransko, ne da bi bilo mogoče, da bi preizkuševalca, učitelja ali kdorkoli drug vplival na otroke s svojimi predsodki. Vendar ima tudi nedostatek, da se dajo meriti le tisti razločki (diference), ki izvirajo iz omenjenih vprašanj.

Jasno je, da se je mogoče popolnoma poučiti o tem, kako šola vpliva na otroške čute, le na ta način, da se uporabljajo vsi trije načini skupaj. Če se uporablja le eden izmed treh načinov, omogoča le manj popolno proučevanje. Najgotovnejši je tretji način, ker nam podaja nezamotana dejstva z nezamotanim nepristranskim dobivanjem.

Glavna vrednost merjenja otroških čutov glede mednarodnih razmer je, da otroke opozori na to, kakšne čute morejo imeti, jim zbudi misli na obstoječa vprašanja (probleme) ter jih izpodbuja za premišljevanje. Dalje opozarja učitelja in vzgojitelja, da mislijo o vplivih, ki v otrocih vzbujajo različne čute, in da bolj skrbno za to, da naj prevladujejo le dobri vplivi.

Gosp. prof. Rud. Fridrich, gimnazijski ravnatelj, Brno (v esperantu), poda bogato opremljeno poročilo o svojih skušnjah, prioblih s preiskavami na podlagi t e s t.

Skupini 143 srednješolcev (101 deček in 42 deklic) je bilo stavljeno vprašanje: Kaj veste o Zvezi narodov? Od 30 učencev, ki so tvorili eno skupino, jih je le pet nekaj vedlo, drugih 25 dečkov in deklic pa prav nič ni vedelo o njej.

Drugo vprašanje je bilo: Ali je mir koristen? Pritrdilno jih je obširno odgovorilo 9, enostavno 21 = naslednjega gledišča: 10 zaradi blaginje, 7 zaradi miru, 5 zaradi nizkih cen, 3 ker je mogoče mirno delati, 2 zaradi ugodnega stanja industrije, 1 zaradi ljudske omike, 1 da se izognemo epidemij, 1 zaradi varnosti malih narodov.

Tretje vprašanje: Ali je vojna koristna? Izmed 30 učencev so 4 pritrdili, utemeljujoč, da koristi trgovcem, zmagovalcem in velikim narodom; 10 jih je zanikalo, ker uniči mnogo ljudi, in 16 zaradi različnih neprilik, ki so posledica vojne (pohabljenje, bolezni, degeneriranje, posurovelost, poraba zalog, revščina in lakota, sovraštvo itd.).

Četrto vprašanje 18 dečkom; Ali bi bil rad vojak: Pritrdili so: 13, če je domovina v nevarnosti, 3 bi radi služili, izmed njih eden samo v rezervi, eden pa le, ker bi mogel postati general, 2 sta zanikala, češ da vojaška služba pripomore do bodoče vojne in ker se sploh slabo počutita.

Peto vprašanje: Kako bi bilo mogoče doseči mir? Odgovorilo je 18 dečkov in 12 deklic (v oklepaju — deklice): 7 (7) s pogodbami, 1 če bi se kaznoval narod, ki vojno prične, 1 (1) z vzajemno ljubeznijo in pravičnostjo, 3 z izobrazbo in poštenostjo narodov, 1 z odločitvijo Zveze narodov, 3 (2) z različnimi razlogi, 1 (2) ne vedo, kako bi se to doseglo, 1 ne verjame, da bi se to dalo doseči.

Nadaljnja vprašanja so bila: Ali meniš, da se mir doseže? Kakšen vtis napravi nate, kadar vidiš vojake, korakajoče po cesti? Izmed odgovorov na zadnje vprašanje je posebej vredno, da se omeni želja nekega dečka, da bi bil rad častnik, toda le v mirnem času.

Uspehi so v celem pokazali, da so opazovane dečke in deklice vodili skoraj samo gospodarski razlogi in ne verski ali narodni. Pri 46% se je pokazal bojni nagon, pri 54% težnja po miru. Poskus je zelo zabaven in poučen, zato se toplo priporoča.

Konec seje ob pol 1 popoldne.

(Dalje.)

Književni pregled

Slovenska umetnost. I. del. Slikarstvo. Spisal Viktor Steska. Založila Družba sv. Mohorja. Str. 432 z 72 slikami. Cena broš. za ude 30 Din, za neude 40 Din, vez. za ude 39 Din, za neude 52 Din.

Še pred nekoliko leti si se težko spoznaval v slovenskem slikarstvu. Zbornik umetnostno zgodovinskega društva pa je že marsikako nejasnost pregnal. Sedaj pa je izdala Mohorjeva družba knjigo, ki bo vsem ljubiteljem domače umetnosti dobro došla. Pisatelj je nabiral snov nad 30 let. Kar je našel v tisku, kar je dognal na potovanju po slovenskih pokrajinah, kar je razbral iz arhivov ali poizvedel od znancev, to je povzel v celoto, ki jo podaja v zgornaj naslovljeni knjigi. Preko 400 slikarjev nastopa v tej zgodovini našega slikarstva, nekateri z bolj obširnimi življenjepisi, drugi s krajšimi, po važnosti dotičnega umetnika, ali pa tudi po razmerah, kolikor se je moglo o njem ugotoviti.

Kako malo smo vedeli do zadnjih časov o naših slikarjih! Pisatelj pa nam je odkril

kar nov svet in zlasti natančno očrtava delovanje naše baročne dobe. Seznanjamo se z Mencingerjem, Ilovškom, Fort. Wergantom, Ant. Cebejem, potem s Potočnikom in Herrleinom, nato s Kavčičem, Langusom in njegovo šolo, s Tominškom, Pernhartom, Goldensteinom, Künlom, Karingerjem in Wolfom in celo vrsto njegovih učencev, posebno z bratoma Janezom in Jurijem Šubicem, Mir. Tomcem, Ogrinom in drugimi.

Najstarejša doba je kraje obdelana, ker ej bila doslej še manj preiskana. V morebitni drugi izdaji bo mogel pisatelj tudi to dobo temeljiteje obdelati na temelju najnovjših izsledkov spomeniškega konservatorja g. dr. Fr. Steleta.

Navadno so taki spisi suhoparni; v tej knjigi pa je mnogo poglavij, ki jih čitaš kakor povest.

Besedilo pojasnjuje 72 slik. Niso vse izbrane in tudi pisateljevi želji ne ustrezajo, toda znano je, kako ogromni so stroški za klišeje; za pregled in orientacijo pa zadoštujejo.

Prepričani smo, da je založnica s to knjigo ustregla občinstvu, pa tudi veščakom, ker bodo mogli vprav s pomočjo te knjige dalje preiskavati še bolj neznane oddelke iz zgodovine našega slikarstva.

Ta knjiga je pa obenem dokument, da se nam Slovencem tudi na tem polju ni treba sramovati pred drugimi, večjimi in srečnejšimi narodi.

Slovenski možje. Spisal dr. Avgust Pirjevec. Mohorjeve knjižnice 20. zv. Založila družba sv. Mohorja. Stane broš. Din 40.—, vez. Din 52.—. Kot nekaj jubilej — dvajseti zvezek Mohorjeve knjižnice je izšla ta knjiga. Če je biografski leksikon znanstveno, obširno delo za v knjižnico, je ta biografski leksikon žepna izdaja naših najpomembnejših mož. Dr. A. Pirjevec ni imel lahkega dela, da je na skromnih 20 tiskanih polah opisal 80 mož, in vendar tako, da je pri vsakem povzel samo najvažnejše za pomen pri razvoju naše kulture, vse manj važno pa spretno izpustil. Ta knjiga je bila zelo potrebna, ko se zanimajo za našo preteklost tudi vsepovsod, ko tudi preprosti človek hoče vedeti, kaj in kakšni smo bili — v svojih možeh, ki so gradili z nesebično delavnostjo in z izrednimi talenti v najtežjih razmerah to, kar sedaj imamo in uživamo. Knjiga bi morala biti in smo prepričani, da bo, pravi užitek za prosvetne večere, najboljša prijateljica za dijaka, ki ponavlja literarno zgodovino, in za zrelega izobraženca, ki bi rad v naglici ponovil in si osvežil spomin na može in dela, ki so mu ga vsakdanje skrbi v poklicu že izbrisale. Zaeno pa krasi knjigo 76 lesorezov akad. slikarja M. Maleša. Tudi to delo ni bila igračka, ko je tako težko dobiti slike nekaterih mož, dobre pa že celo ne. Vrezati v les človeško lice po naravi je tudi povsem kaj drugega, kot iskati značilnih potez na mrtvi, obledeli fotografiji. Kljub temu pa so nekateri obrazi izborni, vse nekaj drugega kot mrzli kličiji po fotografijah. Seveda — so tu intam nekateri, ki utegnejo manj ugažati, zlasti onim, ki so te može osebno poznali. Knjigo prav toplo priporočamo in opozarjamo ob tem 20. zvezku na Mohorjevo knjižnico, ki naj bi bila pač vsa družstva, šole in knjižnice nanjo kar naročena.

Zbrani spisi Ivana Cankarja. (Šesti zvezek.) »Ob zori.« »Življenje in smrt Petra Novljana.« »Hiša Marije Pomočnice.« Uvod in opombe napisal Izidor Cankar. V Ljubljani 1927. Založila Nova založba. — Str. XVI + 360. — Nova založba se je tudi letos držala svojega velikonočnega in božičnega roka ter izdala pred prazniki nadaljnji zvezek Cankarjevih Zbranih spisov, tako da to veliko, zelo lepo opremljeno in slovnično tiskano delo redno napreduje. Šesti zvezek obsega zbirko »Ob zori«, ki je izšla pri Bambergu l. 1903. in v kateri je bil Ivan Cankar združil svoje črtice in novele iz let 1898.—1902.; pesnik

sam je označil to delo kot delo »čisto pripovednega značaja«. Nato sledi »Življenje in smrt Petra Novljana«, prva zgodba iz cukrarne — mrtvašnice, opis nesrečnega, doraščajočega dečka, ki zablodi v življenje s svojimi sanjami in se upokoji šele ob smrti, ko ugleda beli, nežni obraz matere, ki ga je edina ljubila. Tu se začenja Cankarjeva pesem »sladkega in otožnega hrepenenja«, ki se še krepkeje, pretresljiveje glasi v zadnji povesti tega zvezka, v »Hiši Marije Pomočnice«, kjer štirinajst neozdravljivo bolnih deklet s trdno vero pričakuje v smrti zdravja in življenja. — Uvod opisuje posamezne stopnje razvoja v pesniškem duševnem življenju, kakor se zrcalijo iz novel knjige »Ob zori«, in pojasnjuje, kako je Cankar sledil, po težki notranji krizi, dospel do motiva »hrepenenja«, ki ga poslej tako mnogokrat ponavlja, in do svoje nove forme poetskega idealizma. V opombah je zbran zgodovinski material, ki obravnava postanek vsakega dela in usodo vsake knjige po nje izidu; v teh opombah se razgrinja pred nami zanimiva slika naših književnih razmer, ki nas loči od njih komaj dobrih dvajset let, a ki se nam vendar že danes zdijo tako daljne. — Knjiga se dobi v Novi založbi in vseh ostalih knjigarnah; cena broš. izvodu Din 68.—, v polplatno vezan 84.—, v polusnje vezan Din 110.—.

Fr. S. Finžgarja Zbrani spisi. Šesti zvezek, Strani 299. Za letošnji božič je Nova založba izdala nov zvezek Finžgarjevih Spisov. Pričujoči zvezek, ki po svojem obsegu prekaša dosedanje, prinaša predvsem obširno povest »Sama«, poleg tega štiri črtice, ki se s povestjo ujemajo v lepo celoto. Povsod v tem zvezku odgrinja pisatelj socialne podobe iz našega naroda in jih vedno razgiblje v močne dogodke, ki z enako silo pritegujejo naše preproste in izobražene bralce. V povesti »Sama« je Finžgar naše podeželsko življenje zajel v široko kulturno sliko, ki še posebej označuje čas, v katerem je delo nastalo (l. 1912.). Kakor vse Finžgarjevo delo, kaže tudi ta povest živo etično zavest brez vse vsiljive tendenčnosti. »Sama« spada med Finžgarjeva mojsterska dela. Črtice »Kakor pelikan«, »Boltežar«, »Naš vsakdanji kruh« in »Tri črne žene« kažejo močne razvojne stopnje Finžgarjevega označevanja in so zanimive ne samo s pripovedne, temveč zlasti z umetniške strani. — Vsa ta dela je pisatelj deloma tehnično, predvsem pa jezikovno vestno pregledal, tako da prinaša knjiga naš vzorni književni jezik. Cena broširanemu izvodu Din 50.—, v celo platno vezanemu Din 60.—.

Zapravljivec. Igra v osmih slikah. Priredil in predelal Adolf Robida. Ljudski oder XI. zv. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1927. Cena Din 18.—. — Podeželski odri uprizarjajo najraje narodne in ljudske igre, ker je to meso in kri na-

rodove duše. In »Zapravljivec«, ki živi po odrh že 100 let, je imel v Raimundu očeta, ki ni samo gledišča do dna poznal, ampak tudi bil pesnik po volji božji. Zato je »Zapravljivec« igra, ki vleče in ki ima povsod, kjerkoli se uprizori občinstvo na svoji strani. Igra je prirejena za slovenske odre in prikrojena za naše razmere. Zahteva 19 vlog, 14 moških in pet ženskih. Vendar je prirejena tako, da se lahko brez škode igra z devetimi moškimi in štirimi ženskimi vlogami. Kulisni aparat ne stavlja nikjer večjih zahtev, kot jih zmorejo naši slovenski podeželski odri. Igra obravnava v realističnih, poljudnih in umetniško zaokroženih slikah problem, da je nehalnost plačilo sveta. Prav kratko bi se dala vsebina povedati takole: Bogataš Vesel zapravlja svoje premoženje in odide končno v svet, kjer požene še ostanek svoje imovine. Ko se vrne kot berač domov, najde zavetje pri svojem bivšem slugi-mizarju Tinetu in njegovi ženi Rozi, katero je svoje dni po nedolžnem spodil iz službe. Seveda je to samo skica glavnega dejanja, katerega prepleta še vse polno stranskih nitij, ki se končno vse povsem zadovoljivo razvzlajo. Pisatelj pozna življene in ga riše ostro in naravno, resnično in toplo. Ima gorko besedo za reveža in čuti s trpinom. Igra nudi tudi precej komičnih prizorov, tako da bo tudi oni, ki je rad vesel, prišel pri kupletih na svoj račun. Prepričani smo, da je Jugoslovanska knjigarna z »Zapravljivcem« prav zelo ustregla vsem odrom, ker bodo našli v tej igri vse, kar želi podeželska publika in ki je kljub temu pesniško delo in ima zlato jedro. Tudi za advent in post je njena resna in vzgojna vsebina na mestu.

»Krivoprisežnik«. Narodna igra s petjem v sedmih slikah. Po Anzengruberju priredil in predelal za slovenske odre Adolf Robida. Drugi popravljeni natis. Ljudski oder 2. zvezek. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1927. Cena Din 18.—. Že precej časa je pošla prva izdaja »Krivoprisežnika«. Zato je prav, da je Jugoslovanska knjigarna izdala drugo popravljeno izdajo te priljubljene narodne igre. »Krivoprisežnik« si je črtal pot po vsej deželi. Njegova vsebina je resno-vzgojna in tudi za današnje čase prav prikladna. Prireditve se ozira na naše razmere in ne nudi nikakih tehničnih težav glede uprizoritve igre. Zahteva pet moških in pet ženskih vlog, od katerih so samo tri vloge večje in teže. Igro igra lahko prav vsak, še tako majhen oder. Druga izdaja je precej popravljena, marsikaj je izpuščene, kar se ni obneslo in tudi dialog je mestoma popravljen. Nad vse važne so opombe, kjer najde režiser praktično navodilo, kako naj uprizori grom, strelo, vihar, dež itd. Pridejana karakteristika nastopajočih oseb je kratka, a izčrpna in bo gotovo povsod dobrodošla. Tako je izdal Ljudski oder letos na novo Molierovega Skopuha, Lumpacij vagabunda, Zapravljiv-

ca in Krivoprisežnika. S temi štirimi izbranimi igrami, ki nastopajo burko, klasično veseloigro, sanjsko-realistično in težko dramo, bo lahko vsak oder kril svoj repertoar in bo nudil vsakemu obiskovalcu nekaj, kar si bo želel. Popravljeni »Krivoprisežnik« je pa tudi primeren kot šolsko čtivo, ker vsebuje mnogo vzgojnih momentov in ima lepo, moralno jedro, gladek slog in potrebni komentar.

Prikrojevanje perila po životni meri. Spisala Ema Arkova, učiteljica na Tehniški srednji šoli v Ljubljani, 1927. Založila Jugoslovanska knjigarna. Cena 40 Din. Bodoči zgodovinar slovenskega knjigotržja bo moral brez dvoma ugotoviti da izbira Jugoslovanska knjigarna v okviru svojega založništva dela, ki so eminentno praktična in zato nič manj nujno potrebna. »Prikrojevanje perila« je knjiga, ki jo mora imeti vsaka gospodinja, od preproste delavske žene do visoko inteligentne gospe. Predvsem pa ne sme manjkati v nobeni šolski knjižnici, kjer se poučujejo ženska ročna dela. Vsak ubod, ki ga dandanes naredi doma pridna roka gospodinjinja, pomeni razberemenitev gospodinjstva, kateremu v današnjih težkih časih povsod primanjkuje materijelnih sredstev. To knjigo, s pomočjo katere si vsaka gospodinja po priležni meri potrebne kroje sama nariše, mora imeti vsaka nevesta, ki si dela in šiva svojo balo, potrebuje jo vsaka gospodinja ali dekle, ki si hoče omisliti perilo za se ali svojce. Knjiga je strokovno na višku. Sestavljena je vzorno, pisana jasno in pregledno, snov je obdelana strokovno. Glavni oddelki knjige so žensko, moško in otroško životno perilo in hišno perilo. Tu najdeš navodila za šivanje in prikrojevanje srajc, kombinež, predpasnikov, bluz itd., itd. Skratka vse, kar oblačimo in kar rabimo na postelji in na mizi. Slog je lepa slovensčina in vrhu tega preprost in vsakomuumljiv, poljuden. Za marsikak šiviljski izraz je uvedena nova beseda, ki ni skovana tjavendan, ampak strokovno brezhibno tvorjena in prikrojena po slovnih pravilih v pristnem slovenskem duhu. Kar daje knjigi posebno vrednost, so nazorno in jasno risane slike raznih krojev, ki ilustrirajo strokovno mrtvo besedo. Takih krojev je pridejanih nad 50, tako, da tudi v tem pogledu imenujemo knjigo lahko prvovrstno. Oprema je razkošna. Založništvo ni hranilo s papirjem, zato je pa tudi snov že na prvi pogled pregledno in nazorno razpredeljena. Arkova knjiga »Prikrojevanje perila« ni samo kulturno delo, ampak tudi vrlo praktičen spis, ki ga bo našel prav v vsaki hiši, kakor najdeš Kalinškovo »Slovensko kuharico«.

»Domače in tuje živali v podobah I. del: Sesavci.« Cena trdo vezani knjigi Din 30.—. Za vprav malenkostni znesek Din 30.— nudi ta zanimiva zbirka na 29 tabelah izvršenih v naravnih barvah 156 vrst četronožnih živali, t. j. samih sesavcev. Seveda

ne obsega zbirka samo četveronožne živali naših krajev, temveč tudi udomačene in divje živali vsega tujega sveta. Tu se seznanimo z vsemi važnejšimi četveronožnimi živalmi gorkega juga in tropičnih dežel. Spoznamo pa tudi živalstvo ledenega severa in juga in pogledamo v morske globočine, kjer najdemo med večnim snegom in ledom razne sesavce čudne vnanjosti in posebnih manir. Med njimi razne morske velikane, podobne deloma ribam, ki pa jih moramo prištevati med četveronožne živali in sesavce, ker imajo toplo rdečo kri, pljuča za dihanje in ker žive v svoji mladosti od materinega mleka. To zbirko si morajo omisliti vse naše šole, ker jim bo služila pri naravoslovnem pouku. Tudi ni za našo učečo se mladino lepšega in koristnejšega Miklavževega ali božičnega darila, kakor ta nazorna zbirka. Če bo našla zbirka med našim občinstvom zanimanje in priznanje, kakršno zasluži, bo izdalo založni-

štvo tudi nadaljnje prirodopisne zbirke v isti obliki in opremljeni, n. pr. ptice, ribe, golazen, hrošče, metulje itd. Knjigo je založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani.

Važno za vse učitelje in učiteljice!

Izšlo je v založbi Goričar & Leskovšek, Celje, Ivo Jančič: Risanje za 1. do 8. šol. leta. Izdelanih je jasno in okusno okoli 60 učnih slik za vsako šol. leto, k njim pa so posebej narisana še tehniško-metodiška navodila za razvijanje risb, po kojih bo tudi najslabši risar z lahkoto poučeval risanje in dosegel uspehe. Vsebina dela je bogata, okusno izbrana, praktično uporabna, metodiško urejena, jasno in nozorno podana. Risanje vsebuje tudi učne načrte za vsako šol. leto, kator tudi navodila in primere za ročna dela ter barvanje. Cena Din 120.—.

Zapiski

30 pedagoških akademij nameravajo ustanoviti v Nemčiji. Prvo — katoliško — so otvorili v Bonnu sredi maja. Dosedanji učiteljski seminarji bodo prenehali. Absolventi učiteljskih zavodov se bodo usposobili v dveletnem študiju na akademiji za stalna učiteljska mesta. S tem je na Pruskem rešeno nelahko vprašanje ali bolje zahteva učitelstva, naj se mu omogoči visokošolska izobrazba. Urezali so srednjo pot in šli mimo vseučilišča, opustili misel na reformo dosedanjih učiteljskih ter ustvarili nov tip, ki nekako najbolj ustreza namenom ljudskega učitelja. Pri otvoritvi bonnske akademije je bil navzoč tudi kardinal Schulte, pruski minister dr. Becker in mnogo zastopnikov državnih oblasti. A. Č.

Učiteljska akademija v Lincu. Katoliško deželno učiteljsko društvo je sklenilo, da ustanovi v Lincu učiteljsko akademijo, ki se nje tečaji začno že z decembrom preteklega leta. Ta zavod bo nudil absolviranim učiteljskim kandidatom pa tudi drugim obiskovalcem priliko, da se bodo izpopolnili v pedagoško-znanstvenih vprašanjih in da se bodo usposobili za posebne izpite iz latinščine, francoščine in aegleščine, kakor tudi za polaganje dopolnilne mature na realnih gimnazijah. — Podobne tečaje nameravajo uvesti tudi v Gmundenu, Riedu in Welsu. A. Č.

Državni šolski zakon v Nemčiji. Diskusija o tozadevnem predlogu v vrstah katoličanov je bila doslej zaupljiva in optimistična. Zadnji čas se je pa oglasil škof v Würzburgu dr. Ehrenfried. V nekem govoru je dokazoval, kakšno škodo in kako kvarne posledice bi utegnili imeti predloženi šolski zakon, ki predvideva tri šolske tipe: versko, simultano šolo in šolo brez veroizpo-

vedi. Dr. Ehrenfried je mnenja, da se bo usodna posledica pokazala zlasti v nadaljnjem razkroju šolstva in pa v tem, ker bo ljudstvo v stalnem strahu, da bi se vsak čas mogla šola enega tipa spremeniti v šolo drugega tipa, če naraste zadostno število takih upravičencev, ki bi stavili nasproten predlog. Dalje se boji škof, da bo vsled dovoljenja brezkonfesionalnih tipov na šolskem polju rastle in napredovalo razkristjanjenje šolstva; tudi se je bati, da bo tako zvana simultana šola (ki ima versko poučevanje za vsako veroizpoved posebej odlovedala in da se celo verska šola radi nekrščanskega mišljenja in nastopa mnogo učiteljev ne bo dosegla svojega cilja.

Vsekako bo odločitev sila težka, dasi bi človek sodil, da je sedanji šolskozakonski predlog z ozirom na versko razliknost med prebivalstvom nemške države — sprejemljiv. A. Č.

Zanimiva statistika. Malo čudno se sliši: V štirih mestih je 12 visokih šol. Pa je tako. V Gradcu, na Dunaju, v Inomostu in Leobnu je skupaj 12 visokih šol (tri univerze). K temu je treba prišteti še bogoslovne fakultete na krajih škofijskih stolic. Na visokih šolah v Avstriji je nastavljenih 1254 vseučiliških in 776 drugih profesorjev. Vpisanih imajo 13.912 rednih in 11.102 drugih slušateljev, med njimi 3996 slušateljic. Srednjih šol raznih tipov in strokovnih zavodov premore avstrijska republika 899; na teh poučuje 10.242 učiteljev. Učencev na teh zavodih je pa 151.01. Osnovnih in meščanskih šol ni nič manj kot 5232; na teh šolah deluje 21.423 učiteljskih moči. V oskrbi imajo 750.000 glav. — Povprečno pride na 154 Avstrijcev po ena učiteljska moč. A. Č.

Prosimo prečitajte, ker je za vsakogar jako važno ali vsaj premisleka vredno!

Število članov nad 18.000. ~ Izplačane podpore nad 1,700.000 Din.

Ali ste že član »Ljudske samopomoči« v Mariboru?

Ako ne, Vam hočemo v naslednjih vrstah na kratko pojasniti bistvo in vrline tega za vsakogar neprecenljivega društva.

- 1. Kaj je »Ljudska samopomoč«?** Ljudska samopomoč je dosedaj v Sloveniji največje podporno društvo za slučaj smrti in doživetja, ki ima v prvi vrsti namen **pomagati** v slučaju smrti člana preostalim iz največje bede in žalosti z **denarno** podporo, ki znaša od **1000 Din** do največ **53 000 Din** oziroma celo do **70.000— Din**.
- 2. Kdo se sprejme v »Ljudsko samopomoč«?** Sprejme se vsaka zdrava oseba od 1. do 90. leta in sicer v eden ali več oddelkov, ki so označeni s črkami **A, B, C, D, E**, ki tvorijo **prvo** skupino, oddelki **B/I, C/I, D/I** tvorijo **drugo** skupino. Odd. **A/II, B/II, C/II, D/II** tvorijo **tretjo** skupino.
V prvo in drugo skupino se sprejmejo vse **zdrave osebe** od 1. do 50. leta, v tretjo skupino vse **zdrave osebe** od 51. do 90. leta.
Vsak oddelek je predviden za največ 2000 članov.
- 3. Kolika je najvišja zavarovalna vsota?** V oddelku **A** ozir. **A/II** po **1000 Din**, v odd. **B, B/I, B/II** po **2000 Din**, v odd. **C, C/I, C/II** po **4000 Din**, v odd. **D, D/I, D/II** po **10.000 Din**, in v oddelku **E** **20.000 Din**.
Ena in ista oseba pristopi lahko tudi v 2 ali več ozir. tudi v vse oddelke, ako ji to dovolijo starostne in denarne razmere, vendar samo **enkrat** v vsak posamezen oddelek.
- 4. Koliko se izplača?** V oddelku **A** tolikokrat po **50 par**, v odd. **B** tolikokrat po **1 Din**, v odd. **C** tolikokrat po **2 Din**, v odd. **D** tolikokrat po **5 Din** in v odd. **E** tolikokrat po **10 Din**, **kolikor** ima oddelek zavarovanca v slučaju smrti članov.
Za vse člane I. in II. skupine, to so oddelki **A, B, C, D, E** in **B/I, C/I, D/I** velja **dvoletna** karenčna (čakalna) doba, ki obstoji v tem, da izplača društvo po 6 mesečnem članstvu le **četrtinsko**, po 12 mesečnem članstvu le **polovično** in šele po dvoletnem članstvu **celo** pripadajočo podporo.
Za vse člane III. skupine, to so oddelki **A/II, B/II, C/II, D/II** velja pa **štiriletna** karenčna (čakalna) doba, torej se izplača po umrlih v prvem letu ena **osmina**, v drugem letu ena **četrtina**, v tretjem letu ena **polovica**, v četrtem letu **tri četrtine** in po četrtem letu **cela** pripadajoča podpora.
Pri prostovoljnem izstopu ozir. izključitvi **zapadejo** vsa vplačila v prid društva.
- 5. Kedaj se izplača podpora?** Takoj po smrti člana, ako je trajalo njegovo članstvo najmanj 6 mesecev. Ako umrje član **pred 6. meseci**, **zapadejo** vsa vplačila v prid društva. Samo v slučaju takojšnje smrti vsled **nezgode** se izplača pred 6. meseci umrlim **enočetrtinska** podpora pripadajočega oddelka.
Mladoletnim pristopivšim do 16. leta se izplača v odd. **A** pripadajoča podpora do največ **1000 Din** po **dovršenosti 21. leta** (ob polnoletnosti) na roko.
Članom I. in II. skupine se izplača po 25 letnem članstvu **polovična** podpora na roko, članom III. skupine pa že po 20 letnem članstvu; druga polovica se izplača v slučaju smrti opravičencem.
- 6. Kaj imam plačati pri vstopu?** Pri vstopu enkratno **vpisnino**, ki se ravna po oddelku in starosti člana in znaša od 18 Din do največ 150 Din. Pozneje plača vsak član za vsakega umrlega člana v svojem oddelku takozvano **posmrtnino**, ki znaša v odd. **A** 50 par, v odd. **B** 1 Din, v odd. **C** 2 Din, v odd. **D** 5 Din, in v odd. **E** 10 Din. Plačnik zamore biti tudi kakšna druga sorodna ali družinska oseba, toda nikdar popolnoma tuja.
- 7. Kako dolgo se plačujejo posmrtnine?** Posmrtnine se plačujejo samo 20 let ozir. samo do roka poprejšnje smrti člana. Po 20 letih se preneha vsako plačevanje razen letnine in poslovnine, ki znaša sedaj letno 6 Din za vsak oddelek.

Obrni!

8. Kako postanem član Ljudske samopomoči? Zahtevajte brezplačno in brezobvezno pristopno izjavo in sicer za osebe od 1. do 50. leta **rdečo**, za osebe od 51. do 90. leta **belo** listovino, katero verodostojno izpolnjeno vrnete z istočasnim nakazilom vpisne pristojbine. V dvomljivih slučajih je še potrebno za odd. D in D/I zdravniško spričevalo, za odd. E pa je isto brezplačno. Na prijave brez denarja se ne bo oziralo.
9. Kolika je umrljivost v posameznih oddelkih? Ta je odvisna od dobrega zdravja, kakor tudi od števila članov v posameznem oddelku. Po dosedanjih izkušnjah znaša ista v oddelkih I. in II. skupine po 2 do 3% to je letno po 40 do 60 članov, v oddelkih III. skupine bo pa bržkone še enkrat večja, torej letno 80 do 120 članov.
- Ako želite Vašim sorodnikom ozir. najbližjim za slučaj smrti kakor tudi samemu sebi po 20 ozir. 25 letnem članstvu hitro in izdatno podporo, **ne odlagajte s pristopom, ker ura smrti ni nikomur znana.** Zahtevajte torej še **danes ozir. prejkoslej** pristopno izjavo ozir. potrebna pojasnila od podpornega društva:

„Ljudska samopomoč“ v Mariboru

Aleksandrova cesta 45. ~ Telefon 2131.

S pristopom v „Ljudsko samopomoč“ si pridobi vsakdo najboljšo srečko, ki prej ali slej sigurno zadene.

Vsak družinski ud bi naj bil član „Ljudske samopomoči“, potem ne bo nikjer pomanjkanja!

Krajevni in ugledni poverjeniki se sprejmejo za vsak kraj Slovenije proti nagradi.

Razni primeri zavarovanja z dvoletno karenčno dobo, torej za osebe od 1. do 50. leta.

- 1) 14 letna zdrava oseba pristopi v **odd. A** za 1000 Din podpore; za to plača pri vstopu 18 Din vpisnine in za vsak smrtni ozir. doživetni slučaj po 50 par na posmrtninah. Ako umre ta oseba po 4 letih in šteje oddelek takrat 1600 članov, se izplača upravičencu (starešem) cela podpora, to je $1600 \times 50 \text{ par} = 800 \text{ Din}$. Ako doživi ta oseba 21. leto se ji izplača **tolikokrat po 50 par**, kolikor šteje ta oddelek članov, največ **1000 Din**.
- 2) 45 letna zdrava oseba pristopi v **odd. B** za 2000 Din podpore. Za to plača pri vstopu 40 Din vpisnine in za vsak smrtni slučaj po 1 Din posmrtnine; ako umre ta oseba že po 6 mesecih in šteje oddelek takrat 1200 članov, se izplača opravičencem samo **enočetrtnska podpora**, to je $1200 \times 1 = 1200 : 4 = 300 \text{ Din}$.
- 3) 30 letna zdrava oseba pristopi v **odd. C** za 4000 Din podpore. Za to plača pri vstopu 29 Din vpisnine in za vsak smrtni slučaj po 2 Din na posmrtninah; ako umre ta oseba v drugem letu in šteje oddelek takrat 1600 članov se izplača opravičencu **polovična podpora**, torej $1600 \times 2 = 3200 : 2 = 1600 \text{ Din}$.
- 4) 50 letna zdrava oseba pristopi v **odd. D** za 10.000 Din podpore. Za to plača pri vstopu 61 Din vpisnine in za vsak smrtni slučaj po 5 Din na posmrtninah. Ako umre ta oseba po 3 letih in šteje oddelek takrat 1800 članov, se izplača dedičem **cela podpora**, to je $1800 \times 5 = 9000 \text{ Din}$.
- 5) 40 letna zdrava oseba pristopi v **odd. E** za 20.000 Din podpore; pri vstopu plača 100 Din vpisnine in pozneje za vsak smrtni slučaj po 10 Din na posmrtninah; ako umre ta oseba že po enem letu in šteje oddelek takrat 600 članov, se izplača opravičencu **polovična podpora**, to je $600 \times 10 = 6000 : 2 = 3000 \text{ Din}$.
- 6) 38 letna zdrava oseba pristopi v **odd. B/I** in **C/I** za $2000 + 4000 = 6000 \text{ Din}$ podpore. Za to plača $35 + 39 = 74 \text{ Din}$ vpisnine in za vsak smrtni slučaj odd. B/I po 1 Din, odd. C/I po 2 Din na posmrtninah. Ako umre ta oseba po 10 letih in šteje vsak odd. po 2000 članov, se izplača dedičem $2000 \times 1 = 2000 + 2000 \times 2 = 4000$, skupaj **6000 Din**.

Razni primeri zavarovanja s štiriletno karenčno dobo, torej za osebe od 51. do 90. leta.

- 7) 83 letna zdrava oseba pristopi v **odd. A/II** za 1000 Din podpore. Za to plača pri vstopu 40 Din vpisnine in za vsak smrtni slučaj po 50 par na posmrtninah. Ako umre ta oseba po 4 letih in šteje odd. takrat 2000 članov, se izplača opravičencem **cela podpora**, to je $2000 \times 50 \text{ par} = 1000 \text{ Din}$.
- 8) 75 letna zdrava oseba pristopi v **odd. B/II** za 2000 Din podpore. Za to plača pri vstopu 50 Din vpisnine in za vsak smrtni slučaj po 1 Din na posmrtninah. Ako umre ta oseba po 3 letih in šteje oddelek takrat 2000 članov, se izplača opravičencu **tričetrtnska podpora**, to je $2000 \times 1 = 2000 \times 3/4 = 1500 \text{ Din}$.
- 9) 68 letna zdrava oseba pristopi v **odd. C/II** za 4000 Din. Za to plača pri vstopu 64 Din vpisnine in za vsak smrtni slučaj 2 Din na posmrtninah; ako umre ta oseba po dveh letih in šteje oddelek takrat 2000 članov, se izplača opravičencu **polovična podpora**, to je $2000 \times 2 = 4000 : 2 = 2000 \text{ Din}$.
- 10) 59 letna zdrava oseba pristopi v **odd. D/II** za 10.000 Din podpore. Za to plača pri vstopu 86 Din vpisnine in za vsak smrtni slučaj po 5 Din na posmrtninah. Ako umre ta oseba po enem letu in šteje oddelek takrat 1800 članov, se izplača opravičencu **enočetrtnska podpora**, torej $1800 \times 5 = 9000 : 4 = 2250 \text{ Din}$.

1. Solnce.

Gradiški.

Nekoliko počasi.

Martin Železnik

mf
 Le vroče, žarno svetli, moj solnce, tja v polok, ogrevaj
 Vsi dečki prihi-te-li sem bo-do iz va-si; kot racke,

mf *rit.*
 val-čke, o-grevaj valčke bistré, ki pliskajo tam v
 gos-ke, kot rac-ke, goske v rado se kopat bomo

p
 skok. Moj gor-va bo ro-dil-caj, ki hlad-na je se
 šli. Pa bo-mo za-ku-ri-li in pek-li si krom-

p
 zdaj, popoldne pa ve-se-lja vod-me. val ta bo kraj,
 pir, lo-vi-li se po tra-ti, sha-ka-li v bi-stri vir.

Slovenski Učitelj 1928. št. 1 - a. Glasbena priloga.

2. Na poti v šolo.

Josip Stritar.

Martin Železnik.

Nekoliko živahno.

1. glas. *mf*
2. glas.

1. Naj mu-diš me, oj ze-le-ni in cre-
2. Ur-ne ri-bi-ce v po-to-ki, rad bi
3. Pti-ček, ti u-te-gneš pe-ti, kar ti
4. A-li ko pa šo-la mi-ne, ka-kur

p

1. lo-ci trav-nik ti? Lep si, a-li v šo-lo
2. vam to-va-riš bil; Te-kaš, skakal bi po
3. tre-ba, znaš ti že; v šo-lo moram jaz hi-
4. ti bom ptiček, prost. Hej, cez jarke in kr-

mf *zadržano*

1. me-ni, lju-bi trav-nik, se mu-di!
2. lo-ki in me-tu-lje bi lo-vil.
3. te-ti, kjer se bi-stri-jo gla-ve.
4. ti-ne! Travnik ves bo moj in gord.

veškega, kar nas dviga nad vsakdanjost, nad čas in prostor ter nam vliva voljo in moč do življenja in ustvarjanja; to so kakor bliski izpod neba, ki razsvetlujejo blodečim pot po temni goščavi življenja; to so kakor odkritja ali razodetja, ki razklepajo našo misel, razvnamajo naše čustvo ter nam dajejo slutiti bližino vira vse resnice, lepote in dobrote — božanstva. Zaradi svoje prirodnosti so ti nagoni po resničnem, lepem in dobrem dani v večji ali manjši meri tudi preprostemu človeku in narodu.

Slovenci smo glede na svojo zemljepisno lego in duševno sprejemljivost zgodaj začeli ustvarjati umetniško. Soseščina Italije nas je vabila, da smo se od zgodnjega srednjega veka dalje uveljavljali zlasti v stavbarstvu ter oblikovali svoj umetniški čut v kakih 3000 cerkvah in cerkvicah, ki dajejo značilnost naši zemlji od beneške do ogrske ravnine, koder se je bil naselil naš narod. Tudi v tujini, kjer so živeli in delovali naši oblikujoči umetniki, niso čisto izgubili zveze z domačo zemljo, ker njih delo izraža njih osebnost, dasi oplojeno in očiščeno po tujih vplivih.

Razvoj naše oblikujoče umetnosti (stavbarstva in slikarstva) sega od romanske dobe do gotike, od renesanse preko baroka in rokoka do modernega impresionizma. Naši oblikujoči umetniki so v renesančni dobi sodelovali z italijanskimi mojstri; med t. zv. Schiavoni so bili tudi Slovenci, kar se vidi po tem, da so jih nazivali z imenom stare domovine, n. pr. Janez s Krasa. Naša razvojna črta gre dalje od Valvasorjeve umetniške družbe do Mencingerja in Robbe, od članov dunajske umetniške akademije Janše in Schütza ter direktorja dunajske umetniške akademije Kavčiča do Langusa, od Wolfa preko bratov Šubicev do naših modernih kiparjev, slikarjev in stavbenikov, ki so si pridobili sloves v umetniškem svetu.

Tudi v glasbi in petju smo hodili vzporedno s kulturnim zapadom. Ljubljčan Slatkonja, dunajski škof, ki je živel v drugi polovici XV. in v začetku XVI. stoletja, je organiziral dunajsko dvorno godbo in jo vodil. V protestantski dobi je priredil Trubar, ki je imel že v mladosti pevsko in glasbeno vzgojo, pod latinskim, nemškim, deloma posredno ali neposredno tudi češkim vplivom prvo slovensko cerkveno pesmarico. Svetovni sloves je dosegel Gallus (Petelin), ki je bil učenec beneške šole in odličen glasbenik-skladatelj XVI. stoletja. Daljnji naš glasbeni razvoj gre preko Hrena, ki je pripravljaval novo slovensko pesmarico in preko Filharmonične Akademije do Glasbene Matice in Cecilijinega društva, od številnih pevskih in glasbenih društev do slovenske opere in slovenskega konservatorija po preobratu — vse dokaz naše pevske in glasbene kulture.

Kakor sta bila oblikujoča in glasbena umetnost v ozki zvezi z umetniškim gibanjem Italije in Nemčije, takó so na drugi strani v XVI. stoletju pod verskim vplivom Nemčije nastali početki slovenske književnosti in znanosti. Bila je to velika doba pol stoletja, ki je daleč vidna po svojih sekularnih delih, kakor so bila: prva slovenska pisava, prva slovenska slovnica, dasi pisana še v latinskem jeziku, in prvi slovenski prevod vsega sv. pisma. In od tedaj gre naš književno-znanstveni razvoj dalje, dasi ne vedno v ravni črti, ker sta mu časih zastavljala pot ogenj in meč: v književnosti od Trubarja in Dalmatina preko Zoisove družine z Linhartom in Vodnikom do Prešerna, ki pomenja naš višek, ter preko Levstika, Jenka, Gregorčiča in Aškercarja do Cankarja in njegovih vrstnikov, a v znanstvu od Bohoriča preko Popoviča in Vege do Dolinarja in Zhishmana, Kopitarja in Miklošiča, Močnika in Stefana — sami stebri v književnosti in znanosti, dokaz nadarjenosti našega rodu, naš ponos, naš vzor.

Dolžni smo svojim prednikom v hvaležnem priznanju njih dela, dolžni smo svojemu rodu, da njegovo 700 letno tradicijo v oblikujoči umetnosti ter njegovo 400 letno tradicijo v glasbi in petju, v književnosti in znanosti čuvamo, nadaljujemo in spopolnujemo. Kakó je dejal Palacký, ta veliki učitelj češkega naroda? Ako bi bil ciganskega rodu, še več: ako bi bil zadnji potomec ciganskega rodu, vendar bi delal in umrl za svoj ciganski rod! In Masaryk, nadaljevalec Palackeega in izvrševalec njegove oporoke, nam je predaval svoje dni, da je vsak človek nekak glebae adscriptus, t. j. odvisen od rodne grude, da bo vsak najbolje delal na svojem domačem področju.

S tega stališča in zato, ker se znanost vedno bolj specializira, a umetnost individualizira, s svojo zasnovo Akademije in Narodne Galerije ničesar ne razdvajamo, ampak razlikujemo in dopolnjujemo snov; ničesar ne uničujemo, ampak na danih podlagah in na danem ozemlju ustvarjamo nove duševne vrednote, kar koristi narodu in državi.

Ali pa ni naša maloštevilnost nepremagljiva zapreka? V politiki in gospodarstvu utegne biti zelo neprijeten faktor; toda v kulturi ne vladata toliko kvantiteta in ekstenzivnost, ampak odločuje v prvi vrsti globina: kvaliteta in intenzivnost. V Periklejevi dobi so štejele Atene 30.000 prebivalcev, a njih modrijani, pesniki in kiparji so ustvarili dela, ki so nam še danes po okroglo 2350 letih predmet občudovanja, raziskovanja in posnemanja. Ni toliko naša krivda, ako nas je malo, ker vemo iz zgodovine, da so nas zadele večje teritorialne nego jezikovne izgube, ko smo bili zaradi goratosti svojega ozemlja redko naseljeni. Bila bi pa neodpustna naša krivda, ako bi zanemarjali izobrazbo uma in srcá ter postajali oboževalci množice, Massenambeter, kakor je to imenoval velikan učenosti Čop in seveda odklanjal takšno pojmovanje. Mali narodi morejo postati svetovni po svoji omiki, posebno zanje velja geslo: Musis et virtuti (Muzam in kreposti); zato naprej z duševno silo!

Ko smo se Slovenci 1848. leta nekoliko politično zavedli, smo si ustvarili svoj ideal: združenje vsega slovenskega ozemlja. Po svetovni vojni se nam je ta ideal zaradi tuje sile ter lastne politične nesposobnosti in nezavednosti odmaknil v daljavo, da smo pripadli štirim državam: Jugoslaviji, Italiji, Avstriji in Madjarski. Ustanovimo si za svoj narod, naj prebiva kjerkoli, suvereno duhovno Slovenijo z Akademijo in Narodno Galerijo, ki bodita vidni izraz naše volje do življenja, neizpodbitni dokaz, da nismo tu še le od danes, ampak že od včera; in da ostanemo tudi do jutri!

Naše šolstvo je dovršeno od najnižjega do najvišjega zavoda: univerze, ki pomenja obnovitev podobne institucije izza francoske dobe v naših krajih, ko je velika francoska revolucija v svojih posledicah z mogočnim sunkom razgibala in razrahljala slovensko duševnost. Imamo mnogo znanstvenih in umetniških društev, ki delujejo v raznih panogah znanstva in umetnosti po vsej Sloveniji ali po posameznih njenih pokrajinah. Vse to znanstveno in umetniško stremljenje je treba organizirati v celoto, ki dela po določenem načrtu, da se čuva ekonomija časa in denarja, da se ohranja kontinuiteta in vrši kritika dela. Zato potrebujemo osrednjega znanstvenega in umetniškega zavoda: Akademije, ki bi bila zadnja instanca, najvišje narodno sodišče v vseh znanstvenih in umetniških vprašanjih preteklosti in sedanjosti.

Akademija bi imela štiri razrede: 1. filozofsko-filološko-historični razred; 2. juridični razred; 3. matematično-prirodnoznanški razred in 4. umetniški razred. Posamezni razredi imajo odseke ali sekcije. Ves postopek glede znanstvenega in umetniškega merila bi bil enak drugim Akademijam.

Gospoda! Draga nam je Vaša manifestacija za Akademijo in Narodno Galerijo. Ohranite nam svojo naklonjenost in pridobivajte nam novih simpatij!

Posnemajmo v dejanski ljubezni do slovenske kulture svoje prednike, ki so v dobi turških napadov in kmečkih uporov zidali in okraševali po gorah in gričih cerkve in cerkvice, da so v njih poleg taborov nahajali tolažišče in zavetišče pred ljudmi in narodo, ko so jih mučili Turki in plemiči, kobilice in kuga! Posnemajmo »prijatelja vseh Slovencev«, kakor je sebe imenoval Trubar, ki je prosil Boga, da bi se usmilil ubogega slovenskega ljudstva in mu naklonil ta veliki dar, da bi se tudi njegov jezik pisal in čital! Posnemajmo vse one številne ustvarjalce duševnih dobrin, ki so ne da bi se bili dali omamiti po tuji slavi, za slovensko kulturo nesebično delali, trpeli in umirali!

Naj živi Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani!

Naj živi Narodna Galerija v Ljubljani!

(Iz knjige, ki jo je založila »Narodna Galerija« v Ljubljani l. 1927.)